

[Landbrugsministeren]

fører, at dette er et bevis på, at det egentlig er meget praktisk, at jagtloven ligger hos landbrugsministeren, for så kan man nemlig bruge, f.eks. i SFs tilfælde, jagtlovsordføreren til at deltage i en debat om landbrugsspørgsmål. Det er også meget praktisk, at det ligger hos landbrugsministeren, fordi der står, at landbrugsministeren kan endvidere fastsætte bestemmelser om nedskydning af vildsvin. Det havde været meget ubekvem, hvis denne bemyndigelse havde ligget et andet sted. Må jeg for øvrigt sige, at bemyndigelserne nu ikke er så forfærdelig store, for der står ganske klart i § 15a, hvad lovens formål er. Det andet drejer sig kun om, hvordan den skal administreres.

Ellers tak for god behandling ved denne førstebehandling. Det mere tekniske spørgsmål, hr. Arne Bjerregaard har stillet, må jeg henvise til besvarelse igennem udvalget; det kan jeg ikke svare på her.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Knud Østergaard):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til landbrugs- og fiskeriudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

3) Forespørgsel nr. F 14:

Forespørgsel til finansministeren og boligministeren:

»Hvad agter regeringen at gøre for at imødegå den katastrofale udvikling i beskæftigelsen inden for bygge- og anlægsområdet?«

Af Knud Damgaard (S), Svend Andersen (S), Bakholt (S), Lissa Mathiasen (S), Erling Olsen (S) og Kaj Poulsen (S).

(Forespørgslen anmeldt 20/1 83. Fremme af forespørgslen vedtaget 26/1 83).

Begrundelse

Knud Damgaard (S):

I Politiken i dag skriver direktøren for Håndværksrådet, Bjarne Hastrup, en artikel om beskæftigelsen i byggeriet. Jeg citerer herfra:

»Byggekrisens omfang kan beskrives på mange måder. F.eks. kan man konstatere, at der i 1982 blev påbegyndt næsten 60 pct. mindre nybyggeri end i 1979. Dette tilbageslag har sat sine dybe spor i byggesektoren hos både virksomheder og ansatte. I løbet af de sidste 3 år er ikke færre end 2.000 – to tusinde – byggevirksomheder gået konkurs.«

Det har ramt mange, også kendte entreprenører.

»Alt i alt har byggekrisen kostet ca. 80.000 arbejdspladser i byggesektoren og i byggeriets følgeerhverv, uden at de pågældende har kunnet finde beskæftigelse andre steder. Det er udtryk for et ganske utilgiveligt spild af ressourcer, samtidig med at det er en væsentlig årsag til den negative udvikling i statsfinansierne. Alene i arbejdsløshedsunderstøttelse betyder det en merudgift på 7–8 mia kr. på årsbasis, men hertil kommer det provenutab, som staten (og kommunerne) lider som følge af reduceret moms og indkomstskat. Totalt set koster byggekrisen dermed de offentlige kasser omkring 14 mia kr.«

Når vi fra socialdemokratisk side har ønsket denne forespørgselsdebat, er det ganske enkelt, fordi situationen inden for bygge- og anlægsgangene virkelig er ved at blive katastrofal. Medmindre der sker noget afgørende nyt, er der i 1983 ikke stor sandsynlighed for, at der kan beskæftiges mere end små hundrede tusinde i bygge- og anlægsgangene. I 1979, som var det år, hvis beskæftigelse den tidligere regering sigtede imod, beskæftigede bygge- og anlægsgangene ca. 154.000 mennesker.

Ejerboligbyggeriet har været præget af stærke nedture, men samtidig har det været en katastrofal nedgang i den kommunale anlægs- og byggevirksomhed. Til trods for den indtil nu forholdsvis milde vinter er arbejdsløshedsprocenterne inden for byggefagene nu så høje, at man skal helt tilbage til 1930erne for at finde noget tilsvarende.

I denne situation er det oplagt, at noget må gøres. Det svirrer da også i luften med en lang række forslag om nye initiativer. Virkeligheden er imidlertid, at meget, som kunne være planlagt, er gået i stå, fordi folk vil vente og se, hvilke støtteordninger m.v. der vil blive iværksat. Denne usikkerhed må ha-

[Knud Damgaard]

ve en ende. Byggeriet må nu have at vide, hvilke vilkår det skal arbejde under. Derfor anmoder jeg såvel finansministeren som boligministeren om at redegøre for regeringens planer.

Besvarelse

Boligministeren (Bollmann):

Jeg vil gerne som svar på forespørgslen tage udgangspunkt i de generelle konjunkturodsigter og det generelle sigte med regeringens økonomiske politik.

Som man ved, er arbejdsløsheden ikke alene stor i Danmark, men også i de fleste vesteuropæiske lande samt i andre industrialiserede lande i den vestlige verden. Samtidig er sandsynligheden for en snarlig bedring af beskæftigelsessituationen ikke særlig stor. Som det fremgår af OECDs seneste halvårsrapport, er konjunkturodsigterne for de kommende år mørke, og der kan i løbet af første halvår af 1983 ventes en yderligere stigning i arbejdsløsheden.

Med de meget mørke internationale konjunkturodsigter kan det derfor ikke forventes, at vi kan basere os på hjælp udefra til en forbedring af den vanskelige økonomiske situation, i hvert fald ikke foreløbig. Det store danske betalingsbalanceunderskud og det store underskud på statsfinanserne, som begge skyldes, at der ikke i tide er grebet ind over for den økonomiske udvikling, gør, at regeringens muligheder for at føre en ekspansiv, aktivitetsstimulerende finanspolitik vil være begrænset i 1983 og i 1984. Det vil altså sige, at de økonomisk-politiske manøvrer muligheder desværre er særdeles begrænsede.

Det er regeringens hensigt målbevidst at føre en økonomisk politik, der varigt sikrer en generel produktions- og beskæftigelsesfremgang i den private sektor. Det skal sikres dels gennem en fortsættelse af den generelle økonomiske politik, som et flertal her i folketinget lagde rammerne for i efteråret, dels gennem en række konkrete initiativer til fremme af udsatte erhverv, således som man kan se det i regeringens program for investeringsfremme. Men det skal også slås fast, at det ikke er regeringens politik at føre en selektiv erhvervspolitik. Hovedbidraget må komme fra den generelle økonomiske politik og en generel forbedring af erhvervsklimaet.

Hvis lønstigningstakten nedbringes, og hvis renteniveaueu sænkes, så vil konkurrenceevnen forbedres. Det betyder, at eksporten, herunder også byggeeksporten, og produktionen kan øges, og at arbejdsløsheden efterhånden gradvis vil falde. Endvidere vil forventningerne til den fremtidige inflation formindskes, og det vil i sig selv bidrage til at bringe renten yderligere ned.

Også en reduktion af underskuddet på statsbudgettet og på betalingsbalancen vil være en nødvendig forudsætning for et fortsat rentefald. På længere sigt vil det muliggøre, at renten i Danmark falder mere end i udlandet.

En fastholdelse af denne politik skaber efter regeringens opfattelse den tillid til fremtiden i erhvervslivet, der også er en væsentlig forudsætning for, at virksomhedernes investeringer i nye arbejdspladser og ny teknologi kommer i gang igen. Der er ingen tvivl om, at den produktions- og beskæftigelsesfremgang, en større konkurrenceevne og en lavere rente medfører, vil bidrage væsentlig mere til en stabil og sund udvikling end en kunstigt skabt produktionsfremgang, som vil blive resultatet af et højere offentligt forbrug, der enten måtte finansieres gennem højere skatter eller gennem stor låntagning som følge af et højere statsunderskud.

Inden jeg går over til mere konkret at se på forholdene i bygge- og anlægssektoren, skal jeg pege på, at det er i den generelle økonomisk-politiske sammenhæng, byggeriets situation skal ses. Kun gennem en bedring af den generelle økonomiske tilstand er det muligt at skabe baggrund for en bedre produktions- og beskæftigelsessituation i bygge- og anlægssektoren.

Det er vigtigt at understrege, at lykkes det at bedre den generelle situation, så er det regeringens opfattelse, at det helt af sig selv, så at sige ved markedskræfternes hjælp, vil virke bedrende på forholdene på bygge- og anlægsområdet. Det skal ikke være nogen hemmelighed, at regeringen gerne ser tingene ske på den måde, men det skal også siges, at vi ikke helt vil afvise at give markedskræfterne et skub, hvis det skulle vise sig nødvendigt og hensigtsmæssigt bl.a. ud fra hensynet til at undgå for stor tilbagegang i enkelte sektorer af hensyn til fremtidens behov og muligheder.

[Boligministeren]

Jeg vil så gå over til at sige lidt om, hvad regeringen har gjort på bygge- og anlægsområdet.

Beskæftigelsessituationen giver på mange måder anledning til bekymring. Jeg skal gerne erkende, at byggesektoren har været ramt af stor arbejdsløshed i de senere år. Det samlede antal beskæftigede ved bygge- og anlægsvirksomhed, det vil sige arbejdere, medarbejdende mestre, funktionærer og administrativt personale, androg således i midten af 1979 ca. 190.000 personer mod knap 145.000 midt i 1982. Kigger man på antallet af direkte beskæftigede, det vil sige uden funktionærer osv., konstaterer man, at der i 1982 var ca. 120.000 beskæftigede imod 162.000 i 1979. Ved byggevirkomhed alene kan den direkte beskæftigelse på årsbasis anslås til ca. 81.000 arbejdere og medarbejdende mestre i 1982. Heraf var der ved nybyggeri beskæftiget knap 30.000 og ved reparation og vedligeholdelse knap 51.000. Det vil altså sige, at den direkte beskæftigelse ved byggevirkomhed i 1982 var ca. 30 pct. lavere end i 1979.

Jeg vil også gerne pege på, at der i månederne siden denne regerings tiltrædelse ikke er sket en forværring af beskæftigelsen i bygge- og anlægssektoren. Det vil altså sige, at med hensyn til den katastrofale udvikling, man taler om, og som forespørgslen er bygget op på, burde forespørgslen måske være rettet til den tidligere regering.

Beskæftigelsesfaldet i øvrigt er sket inden for nybyggeriet, det er klart, i mindre omfang på anlægsområdet. Derimod har beskæftigelsen nogenlunde kunnet fastholdes ved reparation, vedligeholdelse og ombygning. Baggrunden for denne udvikling er bl.a., at efterspørgslen efter boliger, andre bygninger og anlæg har været vigende på grund af den stagnerende realindkomstudvikling og den alt for høje rente. Men også opbremsningen i væksten i de offentlige udgifter og vigende erhvervsinvesteringer har selvfølgelig spillet en rolle.

Det er regeringens opfattelse, at det med de foranstaltninger, jeg nu skal komme ind på, er lykkedes at stabilisere beskæftigelsen, det vil sige at stoppe det fald, som er sket indtil september 1982.

Vi har i regeringen kunnet notere, at renten foreløbig er faldet, således at den effektive obligationsrente nu er nede på godt 17 pct. mod 21–22 pct. i midten af 1982, og jeg

er overbevist om, at den inflationsbæmpelse, der er indbygget i regeringens økonomiske politik, ganske væsentligt har bidraget til denne rentesænkning.

Der er måske her specielt grund til at gøre opmærksom på, at byggebranchen er en af de sektorer, der i særlig grad må formodes at have fordel af rentefaldet. Det skyldes rentefølsomheden hos de private investeringer på bygge- og anlægsområdet, ikke blot ved nybyggeri, men også ved større reparationsarbejder, ligesom mindre ydelser letter ejerskifte. Det forhold, at regeringen klart og utvetydigt allerede i åbningstalen sagde, at der ikke skal røres ved rentefradragsretten, forøger også efter min opfattelse de positive virkninger af det faldende renteniveau.

Jeg vil gerne nævne, at regeringen jo her for nylig har ophævet de sidste administrative begrænsninger i adgangen til at opnå realkreditlån. Endvidere er lånegrænsen for ejerskiftelån til byerhvervenes ejendomme foreslået forhøjet til 60 pct. af værdien for at lette omsætningen af den slags ejendomme, ligesom der også er foreslået lempelser i reglerne om maskinbelåning med realkredit. Det er et forslag, der var bred enighed om både ved første og ved anden behandling, og jeg forventer, at dette forslag bliver vedtaget på fredag. Kursstigningen igennem de seneste måneder på indeksobligationer vil antagelig skabe øget interesse for anvendelse af indeklån til finansiering ikke alene af privat byggeri, men også af erhvervsbyggeri.

Et andet væsentligt element i regeringens bygge- og boligpolitik er, at den samlede årlige kvota på 15.800 boliger for det støttede byggeri såvel som for de midler, der er afsat til sanering og byfornyelse, er opretholdt på det samme høje niveau i 1983 og vil blive søgt opretholdt også for 1984.

Der er til disse formål afsat flere ressourcer end nogen sinde før, og det er også sådan, at det støttede byggeri i øjeblikket tegner sig for næsten tre fjerdedele af det samlede nybyggeri i boligsektoren. Det vil altså sige, at på den måde er det ikke blot det bærende element for beskæftigelsen, men også for fastholdelse af dansk byggeris høje teknologiske og kvalitetsmæssige stade.

Inden for denne store samlede kvota har regeringen sammen med et folketingsflertal fundet det rigtigt at forskyde vægten fra almenyttigt byggeri over til private andelsbo-

[Boligministeren]

liger og lette kollektivboliger. Vi har stor sympati for disse boligformer, ja, jeg kan godt sige, at jeg opfatter andelsboliger som det tredje boligalternativ. Jeg kan oplyse med hensyn til kvoternes udnyttelse, at alt tyder på, at der ingen problemer er. Der findes på det almennyttige område og på ungdomsboligområdet rigeligt med planer og projekter. Jeg vil også gerne nævne, at ideen med at reservere en del af kvotaen til lejligheder, der er særligt egnet for ældre og handicappede, har vist sig at være en mægtig succes.

For så vidt angår andelsboligerne har vi allerede tilsagnsansøgninger i et sådant omfang, at 1983-kvotaen fuldt ud kan anvendes, hvis de da alle realiseres, og det har vi store forventninger om. Det samme gælder lette kollektivboliger. Den beskæftigelseseffekt, de høje kvoter åbner mulighed for, er vi ikke i tvivl om også vil blive opnået.

Jeg kan sige, at på sanerings- og byfornyelsesområdet er situationen den samme, så også her kan vi køre videre med det efterhånden ganske høje aktivitetsniveau, de senere års forstærkede indsats har bragt os op på. Det var jo sådan, at vi af et flertal i folkettingen blev påtvunget en ekstra bemyndigelse til at bruge 100 mill. kr. ved finanslovens vedtagelse. Jeg kan oplyse, at det er vores hensigt at få aktiviteten i denne forbindelse spredt så meget ud over landet som overhovedet muligt, og jeg agter snarest at give folketingets boligudvalg en redegørelse for, hvordan det efter min opfattelse bedst kan ske.

Jeg kan også nævne, at regeringen ved landbrugsministerens forslag til lov om midlertidigt statstilskud til bygningsinvesteringer i jordbrugsbedrifter har søgt folketingets tilslutning til at anvende 300 mill. kr. over 2-3 år til byggeri.

Jeg vil gerne sige, at regeringen ønsker at fremme den positive udvikling, der har været i byggeeksporten igennem de senere år, og vi har derfor, som man vil kunne se i investeringsfremmeprogrammet, afsat ekstra midler til dette formål. Disse midler vil fortrinsvis blive anvendt til udvikling og eksportmarkedsføring af byggekomponenter og byggesystemer med henblik på at styrke byggesektorens konkurrenceevne på eksportmarkederne. Derudover vil der blive udarbejdet informationsmateriale, der over for udlandet skal vise dansk byggeris uomtvistelige kvaliteter. Mange danske byggearbejdere, rådgivende

ingeniører og arkitekter er allerede kommet i sving enten her i landet eller på byggepladser rundt omkring i verden som følge af den meget positive udvikling i byggeeksporten.

Der er behov for at supplere bevillingerne til særlige forsøgs- og udviklingsforanstaltninger inden for byggeriet, hvor der allerede foreligger en række projekter, der har stor eksportrelevans. Der planlægges således et udviklingsbyggeri baseret på en ny og mere fleksibel grundstamme i montagebyggeriet.

På vedligeholdelsesområdet ønskede regeringen som bekendt at gøre det nuværende standardfradrag for ejerboliger aktivt ved at omlægge fradraget til at udgøre en del af de faktiske omkostninger ved reparations- og forbedringsarbejder. En tilsvarende ændring ønskede vi gennemført for udlejningsboliger. Jeg vil gerne her beklage, at det ikke i december lykkedes at skabe et flertal i folketinget herfor.

På den anden side blev den beskæftigelsesmæssige effekt af de energibesparende foranstaltninger ved beslutningen i 1982 jo styrket ved, at vi i stedet gennemførte en forlængelse af de høje tilskudsprocenter i varmesynsloven. Der er således i 1981 og 1982 ydet tilskud til i alt ca. 180.000 boliger, og der er udbetalt godt 435 mill. kr., hvilket svarer til investeringer på omkring 2 mia kr. Netop nu er aktiviteten på det område meget høj.

Vedligeholdelses- og forbedringsarbejder på både private og almennyttige udlejningsboliger blev også styrket ved, at der blev gennemført lejeforhøjelser med, som man husker, 5 kr. pr. m² og mere de følgende år, og ved at disse midler fuldt ud skal hensættes til vedligeholdelsesformål. Det vil selvfølgelig også på lidt længere sigt give øget aktivitet og beskæftigelse på dette område.

Hvis man skal vurdere, hvordan beskæftigelsessituationen i 1983 og 1984 vil se ud, må der lægges vægt på, at de meget store bevillinger til byfornyelse og boligforbedring samt opretholdelsen af de høje tilskudsprocenter i varmesynsloven fortsat vil medvirke til høj aktivitet og beskæftigelse inden for reparatation og vedligeholdelse.

Går man over og ser på situationen i nybyggeriet, så må man antage, at beskæftigelsen på årsbasis vil nå op på omtrent samme niveau som i 1982. Det skyldes specielt, hvad jeg nævnte før, at den samlede kvota for det

[Boligministeren]

støttede boligbyggeri, der tegner sig for de tre fjerdedele af det samlede byggeri, er uændret i forhold til sidste år.

Jeg kan sige, at på ungdomsboligområdet er nybyggeriet først nu for alvor nået op på det niveau, kvoterne giver mulighed for. For erhvervsbyggeriets vedkommende bød 1982 på en begyndende stabilisering af aktiviteten. Vi må også forvente en stigning i landbrugsbyggeriet, ikke mindst hvis vi får den tilskudsordning gennemført, som jeg nævnte før.

Med hensyn til det private parcelhusbyggeri vil det nok i 1983 ligge på det relativt lave niveau, det var nede på allerede i 1982.

Det vil alt i alt sige, at man må antage, at byggeriets samlede aktiviteter og beskæftigelse i 1983 på årsbasis vil ligge på omtrent samme niveau som i 1982. Men jeg skal ikke udelukke, at der i løbet af efteråret 1983 kan vise sig en vigende tendens.

Jeg vil gerne understrege, at regeringen betragter krisen i byggeriet i de sidste år som overordentlig alvorlig. Vi har da også, som jeg var inde på i indledningen, i udformningen af den generelle økonomiske politik, ikke mindst gennem rentesænkningspolitikken og gennem forskellige støtteordninger, f.eks. programmet for investeringsfremme, tilstræbt at bringe byggeriet på fode på ny.

Vi er af den opfattelse, at en virkelig markant bedring af beskæftigelsen i bygge- og anlægssektoren kun mere varigt og holdbart kan opnås gennem en generel bedring af den økonomiske udvikling her i landet. Vi er klare over, at der vil gå nogen tid, inden den positive effekt af den nu tilrettelagte mere generelle politik for alvor vil slå igennem, og derfor vil vi ikke helt afvise, at der kan være behov for at overveje yderligere initiativer af mere midlertidig karakter, indtil de selv bærende kræfter for alvor kan tage over. Men det må understreges, at hensynet til statsfinanserne ikke muliggør indførelse af mere massive og bredspektrede støtteordninger til yderligere ophjælpning af nybyggeriet.

Jeg er i den forbindelse nødt til at sige, at de meget positive virkninger på beskæftigelsen i forhold til, hvad det koster i offentlige udgifter, som man kan se anført i de forslag, der er stillet af LO og Håndværksrådet, og som hr. Knud Damgaard var inde på, de forslag, der går på tilskud til opretning og forbedring af boliger, forekommer mig meget

optimistiske i forhold til, hvad vi har kunnet beregne.

Jeg vil slutte med at sige, at regeringen vil følge udviklingen i byggeriet meget nøje. Efter regeringens opfattelse bliver der aktuelt gjort, hvad der med fornuft kan gøres for at imødegå den negative beskæftigelsesudvikling inden for bygge- og anlægssektoren. Jeg skal gentage, at vi ikke helt vil afvise, at der måske til efteråret, når varmesynsløvens tilskudsprocenter halveres, kan vise sig behov for aktiviteter af mere midlertidig karakter i vinteren 1983-84, og jeg vil foreslå, at vi taler mere om det i løbet af det kommende forår.

Forhandling

(Kort bemærkning).

Bjørn Westh (S):

Det, der får mig til at bede om ordet, er, at boligministeren flere gange fremhævede, at initiativet især var taget inden for landbrugsområdet, hvor man vil sætte en masse arbejde i gang med den støtteordning, man har foreslået.

Jeg vil gerne spørge boligministeren, om han er klar over, at de 300 mill. kr., man har afsat til det, er til indkøb af materialer, og at arbejdet ikke behøver at udføres af momsregistrerede virksomheder. På den baggrund vil jeg spørge boligministeren, hvor mange man regner med der kommer i arbejde, hvis den tilskudslov bliver vedtaget i folketinget. Jeg vil også gerne spørge boligministeren: er det ikke sådan, at Håndværksrådet kalder den slags ordninger »statsstøtte til sort arbejde«?

Boligministeren (Bollmann):

Jeg vil gerne sige til hr. Bjørn Westh, at jeg har ikke nogen tal for, hvor mange der kommer i arbejde. Det vil selvfølgelig blive drøftet ved forslaget første behandling. Jeg har ikke de aktuelle tal her. Jeg mener nu ikke, at jeg flere gange var inde på specielt landbrugsbyggeriet, men jeg prøvede at forklare hr. Bjørn Westh og andre, at vi har forsøgt at sætte ind på flere forskellige områder.

(Kort bemærkning).

Bjørn Westh (S):

Når boligministeren selv fremhæver forslaget, så synes jeg, det måtte være rimeligt, at boligministeren kunne svare på, hvor mange

[Bjørn Westh]

der vil komme i beskæftigelse. Når boligministeren ikke kan svare på det, skyldes det så mon, at det er forsvindende få i forhold til pengene?

Knud Damgaard (S):

Hvordan man nu end vender og drejer dette her, så er det helt klart, at byggeriet trænger til en saltvandsindsprøjtning, og der er mange muligheder for at gøre det.

F.eks. kunne staten gøre noget mere ved sine egne ejendomme. For ganske nylig beskrev to eksperter på området, hvorledes en række kulturhistorisk værdifulde statslige bygninger gennem en årrække havde været i forfald. De beskrev også, at der i de senere år, bl.a. som led i den forrige regerings beskæftigelsesplaner, var sket en vis opretning, men de lod ingen tvivl tilbage om, at en yderligere indsats var påkrævet. Da det meste af udgifterne til sådanne opretningsopgaver er arbejdsløn, og da man herved også ville være i stand til at holde en række håndværksmæssige færdigheder i sjældne fag ved lige, ville en sådan ekstra indsats ud fra mange synspunkter være overordentlig værdifuld.

Man kunne også foretage en forøgelse af byfornyelsesindsatsen. Det drejer sig her om et af vore mest påtrængende behov, og også her er en meget stor del af udgifterne lønninger. Der ligger mange færdigbehandlede planer, hvor både kommunalbestyrelser og beboere blot venter på, at bevillinger gives, så de ønskede arbejder kan komme i gang. Her ville man virkelig kunne gøre noget for beskæftigelsen på en samfundsøkonomisk billig og menneskeligt berigende måde.

Kunne man samtidig i byfornyelsen indbygge kultur- og fritidsfaciliteter såsom forsamlingssteder, steder, hvor folk kunne udøve musik og dyrke idræt osv., ville man virkelig gøre en blivende indsats rettet imod en fremtid med en voksende fritid.

Det ville også være helt naturligt at tilbageføre kvoterne for det almennyttige byggeri til de 14.000 enheder. Det er en kendsgerning, at der er et stort behov for ældre- og ungdomsboliger, som vil være med i en sådan kvotefordeling. Man burde i virkeligheden aldrig have udvidet kvoten for private andelsboliger på det almennyttige byggeris bekostning. Private andelsboliger er og bliver

ejerboliger, og i en tid med mangel på udlejningsboliger virker det meningsløst at begrænse netop udlejningsbyggeriet. Dertil kommer, at det beskæftigelsesmæssigt er uhensigtsmæssigt at sætte stop for byggeri, som umiddelbart kan gå i gang.

Behovet for flere almennyttige boliger fremgår af den kendsgerning, at der på dette tidspunkt ligger planer til 14.500 lejligheder. Disse lejligheder kunne dækkes ind, hvis man forøgede kvoten, men af disse 14.500 lejligheder, hvoraf de 5.000-6.000 er grydeklare og kan påbegyndes, så snart bevillinger foreligger, ved man altså, at kun godt 9.000 kan komme i gang. Det er klart, at det nu kan forudses, at man end ikke kan dække det mest akutte behov. Derfor må kvoten efter socialdemokratiets mening tilbageføres til sit oprindelige niveau. Indeksfinansieringen og de bedre kurser også på obligationer til det sociale boligbyggeri vil gøre det overkommeligt og billigt for samfundet.

Byggeriets tilbagegang påvirker også landets konkurrenceevne i negativ retning. Det gælder byggerivirksomhedernes eksport, hvor hjemmemarkedet ikke længere er det stabile rygstød, de har brug for.

Endelig vil den nuværende udvikling skabe en lang række problemer også for de kommende års boligpolitiske udvikling. Jeg er bange for, at vi risikerer i nogle år at komme til at stå over for boligmangelproblemer med alle de konsekvenser, der er indbygget i det, med hensyn til inflation og samfundsøkonomien i øvrigt. Dertil kommer de sociale og menneskelige følger af en bolig mangelsituation, hvor vi ved, at boligudgifterne og huslejerne igen vil løbe foran lønudviklingen.

Derudover er der hele vedligeholdelses- og opretningsproblemet i den bygningsmasse, der nok har mangler, man ikke så mange, at man endnu kan sige, de falder ind under snerings- og byfornyelseslovgivningen. Her kunne man gratis ved at frigøre de investerede midler i Grundejernes Investeringsfond få en lang række arbejder sat i gang. En af de ting, som springer i øjnene på dette område, er, at der her simpelt hen er tale om en art forebyggende byfornyelsesindsats. Vi står over for store og kostbare opretningsarbejder. Må jeg nævne altanproblemet, hvor en tilskudsordning både ud fra sociale, beskæfti-

[Knud Damgaard]

gelsesmæssige og sikkerhedsmæssige hensyn kan være helt nødvendig.

Mere generelt finder socialdemokratiet, at det er rimeligt at øge vedligeholdelses- og opretningsindsatsen gennem en tilskudsordning som den, der er foreslået af LO og Håndværksrådet i fællesskab. En tilskudsordning medfører et umiddelbart provenutab for staten i forbindelse med udbetalingen, men samtidig har staten afledede indtægter i form af sparet understøttelse til ledige bygningshåndværkere, højere moms, højere indkomstskat. På den måde vil belastningen af statsfinanserne være minimal eller måske ligefrem positiv, sammenlignet med den omfattende beskæftigelsesvirkning, en sådan ordning vil have.

Ordningens indhold vil betyde, at der indtil 31. december 1984 kan ydes tilskud til ejere af helårsboliger, såvel ejer- som udlejningsboliger, til forbedring og opretning af de pågældende boliger. Tilskud ydes med 35 pct. af de godkendte udgifter inklusive moms imellem 2.000 kr. og 40.000 kr. Det vil sige, at der ikke ydes tilskud til arbejder under 2.000 kr., og tilskud under 500 kr. udbetales ikke. Tilskuddene er som altid i disse ordninger skattefrie. Der ydes kun tilskud til arbejder udført af momsregistrerede bygge- og anlægsvirksomheder. Tilskud kan ikke ydes til arbejde, hvortil der ydes tilskud efter varmesynsloven, altså til energibesparende foranstaltninger. Tilskud kan ydes til forbedrings-, opretnings- og vedligeholdelsesarbejder, herunder modernisering og om- og tilbygninger.

Det er klart, at der er konsekvenser. De samfundsøkonomiske virkninger af den foreslåede tilskudsordning afhænger af, hvor meget af det tilskudsberettigede arbejde der er ekstraordinært, det vil sige arbejde, som ellers ikke ville være blevet udført. Det spørgsmål kan ikke besvares med sikkerhed, men under hensyn til erfaringerne fra tidligere ordninger synes det realistisk at regne med, at merarbejdet udgør 50 pct. af det samlede tilskudsarbejde.

På det grundlag er der foretaget to sæt konsekvensberegninger ud fra en tilskudsramme på henholdsvis 500 mill. kr. og 1 mia kr. Resultaterne viser, at beskæftigelsen med 1 mia kr. bliver ca. 7.284 mandår. Oven i det skal lægges merbeskæftigelsen hos de øvrige leverandører til byggesektoren, hvilket vil

føre tallet op på noget, der ligner mindst 16.000-17.000 mandår. Statsfinanserne vil få et plus på 138 mill. kr. i forhold til den ene milliard kroner, og betalingsbalancen vil lide et tab på 123 mill. kr. Det vil altså sige, at betalingsbalanceunderskuddet vil blive forøget. I beregningerne er det antaget, at tilskuddet i gennemsnit vil udgøre 33 1/3 pct. af de samlede udgifter. Der anlægges det syn, at 80 pct. af de afholdte udgifter er lønkvota, og at årslønnen for en fuldtidsbeskæftiget bygningsarbejder udgør 135.000 kr.

Der er altså ikke basis for at sidde med hænderne i skødet. Både af hensyn til det menneskelige, sociale og boligforsyningsmæssige og for at vedligeholde byggefagenes faglige kunnen og af hensyn til byggeeksportens hjemmemarked bør der ske noget nu, og det bør ske snart, så byggeriet ikke yderligere stækkes på grund af usikkerheden om, hvad regeringen agter at foretage sig.

Agnete Laustsen (KF):

Selv om ordlyden af forespørgslen: »Hvad agter regeringen at gøre for at imødegå den katastrofale udvikling i beskæftigelsen inden for bygge- og anlægsområdet?« måske kan synes vel dramatisk, hvad boligministeren jo netop har påpeget, og også noget overdrevet, så tror jeg, at alle partier kan være enige i, at bygge- og anlægssektoren nok er den branche, som er hårdest ramt af de økonomiske krisetider.

Opgørelser fra Entreprenørforeningen viser således, at samfundet i løbet af de sidste 3 år har mistet ca. 77.000 arbejdspladser på grund af krisen i bygge- og anlægssektoren, idet der jo til branchens egne arbejdsløshedstal skal lægges arbejdsledighed i det erhvervsliv, som er afhængigt af byggeriet. Disse tal beregner Entreprenørforeningen således, at når beskæftigelsen i bygge- og anlægsvirksomhederne falder med 1.000 mand, så mistes der 650 arbejdspladser i resten af samfundet, og byggeriets krise antages herefter at være årsag til ca. 1/3 af den samlede registrerede ledighed i dagens Danmark.

Det var den arv, den nuværende regering overtog fra socialdemokratiet. Jeg synes, det er værd at bemærke, som boligministeren også har gjort det, at der ikke er sket yderligere forværring siden da, så det, man kalder

[Agnete Laustsen]

»den katastrofale udvikling«, er nok noget overdrevet.

Der er derimod under de socialdemokratiske regeringer blevet ført en sådan generel økonomisk politik, at vi i dag ved denne debat kun kan fastslå, at krisen er så tilbunds-gående, at der ikke findes noget hurtigtvirkende indgreb, som med ét slag kan vende udviklingen til fremgang. Vi kan naturligvis drøfte tilskud og fradrag. Vi kan drøfte lempelse af restriktioner – det kommer vi også til – men vi skal ikke prøve at bilde hinanden ind, at vi opnår en hurtig forbedring. Byggeriets krise er erhvervslivets krise, og de to ting må derfor ses i sammenhæng.

Der kan blive behov for selektive ordninger, ikke mindst på byggeområdet. Den forlængelse af tilskudsordningen inden for varmesynsloven, som for nylig er blevet gennemført, er et typisk eksempel. Men nogen langsigtet løsning kan ikke bygges på midlertidige lapperier, der i flæng tilgodeser dette eller hint specielle formål, uanset om dette formål måtte være nok så godt.

Fra konservativ side finder vi derfor, at det må være regeringens opgave – det var den, den tidligere regering svigtede – at styrke erhvervslivets konkurrenceevne og holde igen på de offentlige udgifter, så der kun bruges det, der er baggrund for i produktionen.

Vi kan derfor se med glæde på, at mæglingsforslaget er blevet vedtaget, og håbe på, at det også vil blive vedtaget af det private arbejdsmarked og efterfulgt af det offentlige. En afdæmpet lønudvikling er nemlig afgørende for erhvervslivet, og lykkes det at holde inflationen i skak, vil dette sammen med det rentefald, som har været resultatet af vor politik, være nogle af de vigtigste faktorer, når det gælder om at få sat gang i beskæftigelsen i byggebranchen.

Når vi prøver at analysere byggeriets forhold, synes jeg, det bør nævnes, at i særdeleshed boligområdet gennem årene er blevet så gennemkontrolleret og så støttet på mange og udviklede måder, at vi faktisk har sat de almindelige prismekanismer ud af kraft. Der ydes i dag boligstøtte på forskellig vis for ikke mindre end 10 mia. kr. årligt. Det vil sige, at meget få i realiteten aner, hvad prisen er for at bygge og bo. Jeg vil derfor opfordre boligministeren til at gøre en indsats for en forenkling på dette område. Det skulle

jo også gerne være lettere at være dansker, og jeg tror, man samtidig kunne komme en masse bureaukrati til livs, der er med til at forsinke og fordyre byggeriet.

I hele den byggepolitiske udvikling finder jeg det endvidere afgørende, at der skabes ro om boligpolitikken i sammenhæng med skat-tepolitikken. De indgreb, vi tidligere har været vidne til fra den forrige regerings side, f.eks. afskaffelse af fradragsretten for ejendomsskatter samt forskellige tanker om afskaffelse eller begrænsning af rentefradragsretten, har utvivlsomt været medvirkende til, at folk har holdt sig tilbage fra at bygge. Jeg vil gerne slå fast, at vi fra konservativ side ikke støtter sådanne indgreb, og at vi ikke vil rokke ved den rentefradragsret, som er med til at sikre vore boliger.

Boligministeren var i sit indlæg inde på, at den høje kvota for byggeri var blevet bibeholdt, men at der var sket en styrkelse af det private andelsboligbyggeri og bygning af lette kollektivboliger. Vi er tilfredse med denne omlægning, idet vi lægger vægt på, at der søges skabt et varieret boligmarked, hvor almennyttigt og privat byggeri, lejeboliger og ejerboliger, får mulighed for at løse hver sit behov for befolkningen.

I denne forbindelse finder jeg det væsentligt, at der gøres en indsats af såvel det offentlige som organisationer og byggebranchen for at finde frem til bygning og indretning af mere varierede boligformer for ældre, som med den vækst, der er i størrelsen af denne befolkningsgruppe, kan løse nogle af de fundamentale problemer, vi i denne forbindelse i dag står over for.

I øvrigt vil der nok være enighed om, at dér, hvor beskæftigelsen for byggebranchen væsentligst kommer til at ligge, er inden for vedligeholdelses-, reparations- og fornyelsesområdet.

Med byfornyelsesloven har vi fået rammerne i orden for aktivitet på dette område, og vi tillægger det stor betydning, at der søges tilvejebragt økonomisk mulighed for at komme igennem med så stor en del som muligt af de saneringsprojekter, som ligger færdigudarbejdede mange steder, ikke mindst i storbyområderne.

Også jeg vil gerne benytte lejligheden til at henstille til boligministeren at overveje at skaffe øgede midler til igangsættelse af vedligeholdelse og renovering af ældre statslige

[Agnete Laustsen]

bygninger. Staten ejer jo hovedparten af Danmarks mest værdifulde historiske og arkitektoniske bygningsværker, og vi har en forpligtelse til at holde disse ved lige. Når vi samtidig kan skabe øget beskæftigelse, synes jeg, at dette må være et område, hvor vi så hurtigt som muligt prøver at sætte ind.

Når vi står i en krisesituation af det omfang, som bygge- og anlægsbranchen er inde i, er det forståeligt, at branchens større organisationer gør sig nogle overvejelser om, hvordan vi kan komme videre. Jeg vil derfor gerne takke for det udspil, som er kommet fra henholdsvis Entreprenørforeningen og LO og Håndværksrådet i fællesskab.

Om det forslag, de 2 sidstnævnte organisationer spiller ud med, nemlig direkte tilskud til ejere af helårsboliger til forbedring og opretning på, anslår man, et eller andet sted mellem 500 mill. kr. og 1 mia kr. årligt, vil jeg gerne sige, at jeg tror ligesom boligministeren, at effekten er helt overvurderet, og at det under alle omstændigheder vil betyde en offentlig merudgift. Vi kan derfor ikke støtte dette forslag. Vi havde langt hellere set, at det havde været politisk muligt at få gennemført vort forslag om skattefradrag for momsdokumenterede vedligeholdelsesudgifter inden for 10.000–15.000 kr., vel at mærke både for ejere og for lejere.

Entreprenørforeningen lægger i sit indlæg vægt på, at det offentlige i størst muligt omfang overlader bl.a. drifts- og vedligeholdelsesarbejder til private. Et sådant forslag går vi fra konservativ side meget gerne ind for, også fordi vi er overbeviste om, at der gennem rimelig konkurrence sikres de lavest mulige omkostninger ved opgavernes varetagelse.

Må jeg til slut sige, at bygge- og anlægssektorens bekymringer også er vore. Det begyndende opsving, erhvervslivet nu er inde i, og den betydning, rentefaldet har haft, bl.a. for huslejerne, giver håb om, at der også vil ske en forbedring på byggeområdet. Vi er ikke i stand til at vurdere, hvornår et sådant opsving vil slå igennem, og jeg kan derfor kun fra konservativ side tilsige, at vi vil følge udviklingen og eventuelt tage initiativer.

Fogh Rasmussen (V):

Socialdemokratiet taler i teksten til denne forespørgsel om »den katastrofale udvikling i

beskæftigelsen inden for bygge- og anlægsområdet«. Vi kan selvfølgelig hurtigt blive enige om, at situationen i byggebranchen er stærkt utilfredsstillende. Byggeaktiviteten er simpelt hen for lav, men det er der ikke noget nyt i.

Det er forkert at tale om en udvikling. Det er forkert at give det udseende af, at den nuværende regering bærer ansvaret for byggekrisen. Hvad er det egentlig for en udvikling, socialdemokratiet tænker på? Hvad er det for tal, socialdemokratiet baserer sine påstande på? Er det ledigheden? Det forstod jeg bl.a. på hr. Knud Damgaard, men det kan det jo ikke være. Ledighedsprocenterne i byggefagene var lavere i oktober og november 1982 end i den tilsvarende periode i 1981. Hr. Knud Damgaard behøver – desværre, havde jeg nær sagt – ikke at gå helt tilbage til 1930'erne for at finde ledighedsprocenter, der er højere end nu. Knud Damgaard kunne bare gå tilbage til 1981.

Er det nybyggeriet, hr. Knud Damgaard tænker på? Det kan det vel næppe heller være. Det påbegyndte byggeri af parcelhuse steg fra oktober til november 1982. I 1981 faldt det i den samme periode. Er det reparationsaktiviteten, hr. Knud Damgaard tænker på? Nej, der var beskæftiget flere ved reparation og vedligeholdelse i november end i august 1982. I 1981 faldt reparationsaktiviteten i samme periode.

Hvad er det så, socialdemokratiet henviser til, når partiet taler om den katastrofale udvikling i beskæftigelsen inden for bygge- og anlægsområdet? Lad mig endnu en gang slå fast: venstre finder ikke aktiviteten i byggebranchen tilfredsstillende, slet ikke, men det er forkert af socialdemokratiet at tale om en katastrofal udvikling, når intet tilgængeligt talmateriale giver grundlag for den påstand.

Det er velkendt, at byggebranchen er særlig udsat for konjunktursvingninger. Når produktionen generelt vokser, oplever byggesektoren en endnu stærkere vækst; når produktionen generelt falder, oplever byggesektoren et endnu stærkere fald. Kun en selvstående opgang i samfundsøkonomien som helhed kan derfor trække en virkelig opgang i byggeriet med sig. Det stærkeste middel er et varigt fald i byggerenten. Netop på den baggrund kunne vi ikke have valgt nogen bedre dag som baggrund for drøftelsen af beskæftigelsessituationen på bygge- og an-

[Fogh Rasmussen]

lægsområdet. Netop i formiddag er der på børsen noteret yderligere markante kursstigninger, bl.a. på statspapirer, som svarer til et rentefald på omkring ½ procentpoint. Det er klart, at det vil smitte af også på almindelige realkreditobligationer og på den måde underbygge regeringens økonomiske politik, som netop sigter på at sænke obligationsrenten og dermed nybyggeriets omkostninger.

Siden regeringens tiltræden er renten faldet så meget, at det for en typisk familie i et typisk parcelhus svarer til en forøgelse af rådighedsbeløbet med over 7.000 kr. på årsbasis. Rådighedsbeløbet er som bekendt de penge, der er tilbage, når husudgifter og skat er blevet betalt. Det er altså blevet markant billigere at bygge og at bo i et nyt parcelhus. Denne forbedring af familiernes økonomiske situation er langt, langt mere værd end selv nok så mange tilskudsordninger og beskæftigelsesplaner, og hvad der ellers er blevet disket op med i en årrække.

Venstre er fast overbevist om, at hovedbidraget til en løsning af bygge- og anlægsbranchens problemer skal komme fra en sådan generel forbedring af den samfundsøkonomiske situation. På den anden side mener vi også, at der er behov for en særlig indsats her og nu for at afhjælpe nogle af de helt akutte problemer. Venstre har da også støttet de initiativer til fremme af beskæftigelsen i byggesektoren, som regeringen har lagt frem. Kvoten for byggeri af private andelsboliger er sat op til 3.500, det er vedtaget at afsætte yderligere midler til en forstærket indsats med byggeeksport, der er gennemført større hensættelser til reparation og vedligeholdelse af private og almennyttige udlejningsboliger, der er foretaget en forlængelse af de høje tilskudsprocenter i varmesynsloven, boligministeren har tilkendegivet vilje til at frigive de indestående midler i Grundejernes Investeringsfond hurtigere end planlagt på visse betingelser, der er sket en forbedring af flyttere reglerne i almennyttigt byggeri, og det er blevet billigere at flytte – flere flytninger giver mere beskæftigelse med reparation.

På fredag vedtager folkettinget antagelig en yderligere liberalisering af realkreditloven, som dels letter ejerskifte i visse erhvervsjendomme, dels forbedrer lånemulighederne for nyopførelse af idrætsanlæg. Regeringen har fremsat forslag om tilskud til mindre investeringer i ældre landbrugsbygninger. Hertil

kommer, at folkettinget i december 1982 vedtog en finanslov, der bl.a. udstyrer boligministeren med en bemyndigelse til at bruge yderligere 100 mill. kr. til forbedringer af boliger under byfornyelsesloven.

Jeg skal ikke lægge skjul på, at venstre meget stærkt havde ønsket en vedtagelse af regeringens forslag om at indføre fradragret for dokumenterede vedligeholdelsesudgifter i ejer- og lejerboliger. Vi tror, at en sådan ordning vil sætte en masse aktivitet i gang i ældre huse og ældre lejligheder. Men desværre har vi atter en gang måttet konstatere en massiv modstand i folkettinget mod det forslag.

Venstre har med tilfredshed noteret sig regeringens tanker om udlicitering af offentlige funktioner til private virksomheder. Det er en kendt sag, at der i mange kommuner er bygget nogle vældige kommunale håndværks- og entreprenøraftdelinger op. Disse afdelinger påfører private håndværkere og private entreprenører en helt urimelig konkurrence, bl.a. på grund af særlig favorable momsregler for offentlige virksomheder. Venstre mener, at hovedreglen bør være, at offentlige bygge- og anlægsopgaver skal udliciteres til private firmaer. Vi tror fast på, at det er både bedre og billigere for det offentlige. En flytning af bygge- og anlægsopgaver fra offentlig til privat regie giver selvfølgelig ikke i sig selv en større aktivitet, men det giver de private byggevirksomheder en omsætning, som kan være et solidt rygstød for en indsats på eksportmarkederne eller med produktudvikling osv.

Der er to gode grunde til at gøre en indsats over for bygge- og anlægsbranchen på kort sigt. For det første må vi undgå, at byggekrisen slår så mange byggevirksomheder i stykker, at vi står og mangler dem og de faglærte håndværkere den dag, der kommer gang i erhvervsbyggeriet og de anlægsaktiviteter, som er nødvendige for at udvide produktionskapaciteten i betalingsbalanceerhvervene. Al erfaring viser, at underkapacitet i byggebranchen fører en omkostningsekspllosion med sig, når der på ny ekspanderes.

For det andet har den voksende byggeeksport brug for et rygstød på hjemmemarkedet. Midt i en mørk tid for byggesektoren er det et lyspunkt, at byggeeksporten er stærkt voksende, men eksportvirksomhederne har brug

[Fogh Rasmussen]

for en basisomsætning på hjemmemarkedet for at kunne ekspandere på udemarkedet.

Det er forkert at tro, at man i længden kan holde bygge- og anlægsbranchen oppe med tilskud og andre kunstgreb. »Ingenting kommer af ingenting – undtagen lommeuld« har Storm P. engang sagt, og det gælder præcis også tilskudsordninger over for byggesektoren. Enhver tilskudsordning skal betales ved salg af statsobligationer eller gennem højere skatter. Flere statsobligationer medfører højere rente, højere rente medfører mindre byggeri. Større skatter og afgifter mindsker folks lyst til at bruge professionelle byggefirmaer. Til gengæld bliver sort arbejde og gør-det-selv-arbejde mere attraktivt, og det tager omsætning fra byggefirmaerne. Hvem har altså betalt for byggestøtten? Det har byggebranchen selv. Man har kunstigt stimuleret byggeaktiviteten med den ene hånd og samtidig kvalt byggeaktiviteten med den anden hånd.

Det, venstre ønsker, er en langsigtet bygge- og anlægspolitik, hvor vi skaber mere stabile rammer for en bygge- og anlægssektor, som er selv bærende, som er selvhjulpne, og som ikke holdes oppe af kunstige stimulanser.

Pelle Voigt (SF):

Jeg synes, det indtil nu har været lidt forstemmende at lytte til den del af diskussionen, der går ud på, hvis skyld det er – om det er den tidligere regering, eller det er den nuværende regerings skyld – at man har den beskæftigelsessituation i byggebranchen, som vi har. Det kan man naturligvis få megen tid til at gå med at diskutere fra den tidligere og den nuværende regering, men sagen er den, at vi nu er på under 100.000 beskæftigede i byggebranchen, og det er det laveste tal, man har haft i de sidste 25 år. Sagen er også den, at det må der naturligvis gøres noget ved.

Jeg finder ikke meget håb i boligministerens udtalelser heroppefra om, at der fra regeringens side vil blive gjort noget ved det, medmindre der bliver sparket meget voldsomt og kraftigt til regeringen, for det, man fornemmer som hovedtendensen i boligministerens redegørelse, er den blinde tro på markedskræfterne, at tingene vil gå af sig selv, efterhånden som regeringens økonomiske politik slår igennem. Det samme synspunkt

fremførte venstres ordfører jo for et øjeblik siden endnu kraftigere heroppefra.

En lille gnist af håb var der i boligministerens bemærkning om, at det dog af og til i særlig vanskelige situationer kunne komme på tale at give markedskræfterne et lille skub. Man må sige, at byggeriet netop nu er ude i en situation, hvor et sådant skub er helt specielt overordentlig tiltrængt – ikke engang om et år, hr. boligminister, men her og nu, så hurtigt som det overhovedet kan lade sig gøre. I stedet fører regeringen bl.a. igennem sine beskæringer af de kommunale bloktilskud en politik, som begrænser nybyggeriet yderligere. Der er stort behov i kommunerne for yderligere byggeforanstaltninger, både nybyggeri af plejehjem, som der er stor mangel på mange steder, og vedligeholdelse af kommunale bygninger – ting, som alle systematisk er ved at gå i stå eller allerede er gået i stå på grund af regeringens sparepolitik.

SF har fremsat en række forslag for at bøde på den katastrofale situation, nybyggeriet er kommet i. Det er forslag, som er effektive og rimelige. Det er forslag, som er et skub til markedsmekanismen – forslag, som måske netop af den grund er blevet afvist af regeringspartierne. Det drejer sig om at sikre en boligfinansiering, ikke over børsen, men i et lukket kredsløb. Det er et spørgsmål om at forhøje og ikke beskære kvoten for almennyttigt byggeri. Det eneste lille lyspunkt, vi har set, har været, at det er lykkedes at fortsætte den støtte til isoleringsarbejder, som man havde tidligere, på trods af at regeringen ikke brød sig om det.

Regeringen henviser til statsfinanserne, men man oplever gang på gang, når man så fremsætter forslag, som faktisk vil medføre en forbedring af statsfinanserne, samtidig med at der kommer arbejde i gang, at regeringen ikke er særlig begejstret. F.eks. har boligministeren kæmpet for at spare på boligydelse og boligsikring, men når SF har fremsat et forslag om et huslejestop i de uregulerede områder, som vil medføre sådanne besparelser, vil man ikke vide af det.

Det forslag, som nu er kommet fra Håndværksrådet og LO, synes vi i SF er meget interessant og fortjener at blive drøftet af én bestemt grund, nemlig at det bygger på et økonomisk hovedsynspunkt, som SF har fremført flere gange – sidst i forhandlinger med den tidligere socialdemokratiske rege-

[Pelle Voigt]

ring – nemlig at det ikke koster mere at sætte folk i arbejde end forskellen på den løn, de oppebærer, og den arbejdsløshedsunderstøttelse, som de i øjeblikket får. Det synspunkt var der ikke stor forståelse for, da vi i sin tid forhandlede med den tidligere finansminister, men jeg synes, det er godt at se, at filosofien i det nu er slået igennem i så væsentlige organisationer som Håndværksrådet og LO.

Jeg skal minde om, at SF i de forhandlinger dengang pegede på en måde, man hurtigt kunne lave beskæftigelsesfremme på, nemlig ved et 50 pct. tilskud til vedligeholdelse af kommunale bygninger – noget, vi ikke kunne komme igennem med dengang. Vi synes, der er den hage, som vi godt vil diskutere yderligere, ved Håndværksrådets og LOs forslag, at det i urimelig grad favoriserer ejerboligerne på lejerboligernes bekostning, fordi ejerboligerne i forvejen støttes, ikke mindst igennem rentefradraget. Det kan man forestille sig forskellige løsninger på, samtidig med at hovedideen i LOs og Håndværksrådets forslag gennemføres. Man kunne forestille sig, at der, som det er tilfældet ved isoleringstilskud, laves forskellige tilskudsrammer for ejer- og lejerboliger. Eller man kunne foreslå, at den udbygning af rentefradraget, som en uændret gennemførelse af forslaget ville betyde, kunne ophæves ved, at man forpligtede de folk, som ville gennemføre disse moderniseringsarbejder, til at finansiere dem med indekslån.

Jeg vil godt henvende mig til boligministeren med en helt konkret sag, som jeg synes man burde tage meget alvorligt, og som også har en stor beskæftigelsesmæssig betydning i den situation, vi står i nu. Det er den kolossale skandale og vældige samfundsøkonomiske belastning, som er ved at udvikle sig omkring dette lands store betonbyggerier. Vi har tre afgørende problemer, som man endnu ikke nogen steder har taget alvorligt, seriøst politisk fat på. For det første byggesjusk. For det andet, at da man gennemførte disse byggerier, anvendte man nogle materialer, hvis opførelse på lang sigt man kendte for lidt til. For det tredje har det vist sig, at der opstår meget, meget store miljøproblemer i betonbyggerierne – miljøproblemer, som har ført til i forbindelse med de andre ting, at man nu i grelle tilfælde i ikke særlig fjerntliggende udlande som f.eks. Storbritannien er gået

i gang med at sprænge disse betonbyggerier i luften, fordi de er umulige at anvende til noget som helst.

I landbruget, som jeg ved har boligministerens særlige interesse og kærlighed, er man jo her på det sidste holdt op med at opføre svinestalde af beton ud fra den meget rimelige betragtning, at svinene ikke kan holde ud at bo i dem og det er urentabelt. Det kan godt være, at man på et eller andet tidspunkt får en tilsvarende reaktion fra mennesker i dette land, og at man på et eller andet tidspunkt bliver nødt til at tage så meget hensyn til mennesker, at man kommer til at tage betonproblemet alvorligt. Allerede nu er store bebyggelser som Brøndby Strand, Tåstrupgård, Farum Midtpunkt osv. i en sådan situation, at jeg ikke håber, den socialdemokratiske ordførers forslag om en saltvandsindsprøjtning til byggeriet var bogstavelig ment og tager sigte på en yderligere ødelæggelse dér. Byggeriet falder nemlig fra hinanden helt af sig selv med eller uden saltvand.

Der må sættes penge af til en opretning af dette her, og jeg vil gentage endnu en gang, at det koster ikke noget at sætte bygningsarbejder i gang. Hvis man ser på de beregninger, som Håndværksrådet og LO har lavet, kan man se, hvordan et tilskud på f.eks. 1 mia kr. medfører en direkte forbedring af statsfinanserne på omkring 140 mill. kr. Jeg synes, det var bedre, at boligministeren prøvede at afvise disse beregninger med nogle saglige argumenter, med nogle modberegninger, fremfor bare at konstatere, at han ikke tror på dem.

Jeg skal pege på de meget store opgaver, der ligger i at få udskiftet og renoveret de mange altaner, som i øjeblikket står afspærrede rundt omkring, og som man kunne komme i gang med at gøre noget ved. Men det kræver, at der bliver afsat penge til det, penge, som ikke tages fra nybyggeriet. Der må afsættes ekstra midler, som man får ved at spare arbejdsløshedsunderstøttelse til de mange bygningsarbejdere, der måske igennem en lang årrække har fristet en kummerlig tilværelse som arbejdsløse.

Endelig vil jeg godt spørge boligministeren, om boligministeren ikke kunne tænke sig en mindre ændring af reglerne for landsbyggefonden, sådan at det vil være muligt for landsbyggefonden i specielle tilfælde at gå ind i meget, meget store opretningsarbej-

[Pelle Voigt]

der. Jeg tænker ikke her på almindelig vedligeholdelse, men på at yde lån til store, væsentlige opretningsarbejder som f.eks. beton-skaderne, som f.eks. altanproblemet. Jeg ved, at landsbyggefonden er interesseret i en sådan ændring og ville hilse den velkommen. En sådan ændring ville også muliggøre en indsats på det korte sigt, der er brug for.

Jeg tror ikke, der er mange her, som i fuldt alvor virkelig stadig tror, at Milton Friedmans markedsøkonomi vil løse problemerne for byggeriet og for beskæftigelsen i byggeriet. Hvis de tror det, forestår der en meget snarlig, meget brat opvågnen.

Lawaetz (FP):

Der er det lighedspunkt mellem boligpolitik og arbejdsmarkedspolitik, at det, vi taler om i dag, som hovedtema er beskæftigelsen. Der er således naturlig anledning til denne forespørgselsdebat, fordi vi har en katastrofal situation. Det er imidlertid lidt tragikomisk, at det i dag er socialdemokratiet, der stiller netop denne forespørgsel. Den kunne ordret med mindst lige så stor ret være stillet af den tidligere opposition til den socialdemokratiske regering inden regeringsskiftet.

Socialdemokratiet var i dets alt for lange regeringstid ikke i stand til at løse problemet, tværtimod blev det værre år for år. Hvad havde socialdemokratiet at byde på? Arbejdsløshedskøen blev afkortet med indtil nu 67.000 på efterløn, som gav en ny stigning i statsudgifterne på mere end 5 mia kr. pr. år. Det værste var, at man pralede af denne glimrende idé. Man gav store tilskud til arbejdsgiverne for at tage langtidsledige i arbejde, men helt ærligt var motivet jo mere at holde dem inden for understøttelsessystemet. Var det en succes? Nej. Man opfandt det skrækelige ord »jobskabelse«, som i sig selv fortæller, at det er en kunstig beskæftigelse. Blev det en succes? Nej. Man lavede en ungdomsgaranti med forsøg i to amter og håbede, man kunne udbrede dette som en velsignelse for hele landet. Succes? Nej.

Socialdemokratiet spillede totalt fallit med sin arbejdsmarkedspolitik, godt hjulpet af det snævre samarbejde med hr. Thomas Nielsen og LO – og dér er vi måske inde ved kernen, ved grunden til alle ulykkerne.

Man krævede ind i en enfoldig tro på, at de glydne 1960ere ville fortsætte, og at man

ustraffet kunne give lønforhøjelser på op til 20 pct. om året uden at spolere konkurrenceevnen. Det er det, som i dag har skabt arbejdsledigheden. Gennem en 10-årig periode – det er værd at lægge mærke til – steg lønningerne 270 pct., mens reallønnen steg 10 pct. Det gik altså ud over de arme lønmodtagere, hvis købeevne man satte ned. Det kunne vel ikke gøres dårligere. Man tog simpelt hen den arbejdende befolkning ved næsen, lod fejltagelserne og den offentlige ødselhed gå ud over dem.

Vi har nu fået en ny regering, og den vil heller ikke i dag kunne love ret meget. Socialdemokratiet ville spare 10 mia kr., regeringen har flottet sig, den vil spare det dobbelte, 20 mia kr. Det er jo fantastisk. Uden at være vismand eller professor i økonomi kan man se, at det mindst er en 10 års plan at afskaffe arbejdsledigheden.

Det er al ære værd som så ofte før at bruge en dag til snak om et så fantastisk vigtigt problem, men snak gør det ikke alene. Der skal handling til. Mens vi nu bruger tid til masser af snak, kritik og teoretiske forslag, er der nok sket noget mere væsentligt i forligsinstitutionen i går. De store organisationer på det private arbejdsmarked har – jeg havde nær sagt undtagelsesvis – levet op til deres ansvar og tilsyneladende afsluttet en overenskomst, som set med flertallets øjne er god for samfundet. Jeg tror ikke, de har gjort det for at takke regeringen, men fordi den fornuftige del af LO med den ny formand i spidsen har indset, at urimelige lønkrav ville skabe endnu større arbejdsledighed. Her er nok den allervigtigste faktor i den debat, vi har i dag, at man får en bremse på bruttolønnen og dermed en større optimisme, en større tro på, at det kan betale sig at sætte noget i gang.

Det ser ud til, at lønstigningerne holder sig inden for rammer, der medfører, at den skattelettelse, som fremskridtspartiet i de hårde dage i oktober fik gennemført, træder i kraft. Det var for lidt set med vore øjne, men 100 kr. om måneden i skattelettelse er også en slags penge for almindelige lønmodtagere. Her er jeg ved kernen. Uden utraditionel tænking bliver alle anstrengelser en march på stedet. Hvis vi holder bruttolønnen nede og giver lønforhøjelser gennem skattelettelser, får vi større konkurrenceevne, større beskæftigelse, større eksport, bedre betalingsbalance. Det er så enkelt.

[Lawaetz]

Men i den anden ende kræver det langt større offentlige besparelser, og det er her, regeringen skal have mod til at sige nej til de mange krav, når den ønsker fremskridtspartiets støtte. Hvad har vi hørt i dag? Vi har også hørt fra boligministeren – jeg ved ikke, om han bryder sig om at stå og sige det – en lang remse, som stort set går ud på støtte af enhver art.

Jeg har brugt tid til disse nøgterne betragtninger, fordi jeg finder dem vigtige. Vi må ikke bare diskutere alle disse detaljer, alle de gode forslag, der kommer fra øst og vest.

Årsagerne til den særlige ulykke, som bygge- og anlægsgangene er kommet i, er ligetil. Der er simpelt hen ikke behov for byggeri i øjeblikket. Det offentlige må indskrænke sine anlægsudgifter efter mange års overforbrug. Erhvervslivet tør ikke investere med en alt for ringe mulighed for en forrentning, der blot tilnærmelsesvis kan sammenlignes med forrentningen af statsobligationer. Huspriserne er faldet, fordi folk er blevet fattigere på grund af skatter, afgifter og prisstigninger. Byggeomkostningerne er blevet for store med den høje rente – og på toppen 22 pct. moms. Tilbage er kun det i dag meget omtalte støttede byggeri, socialt boligbyggeri, hvor samfundet binder tusinder af kroner i hver kvadratmeter, man bygger. Er det vejen på længere sigt?

Alt det betyder, at der må skabes behov for byggeri og tro på fremtiden. Fremskridtspartiet har for lidt magt til at gennemføre de grundlæggende ideer, som kunne rette skævhederne op. Når vi er udtalte modstandere af enhver form for tilskud og yderligere tilskud, selv om boligministeren og andre gerne i en form for venlighed vil stå og love det her, hvad har vi så at foreslå? Jeg vil godt give nogle bud.

1) De mange milliardtilskud – vi hørte fra fru Agnete Laustsen, at det samlet var 10 mia kr.; det var endda et tal, som jeg ikke helt havde fået fat på, heldigvis – skal omsættes til skattelettelser.

2) Overgang til aktie- og anpartsselskaber skal kunne gennemføres uden skattekonsekvenser.

3) By- og landzoneloven skal ophæves eller lempes.

4) Nedlagte landbrugsejendomme skal kunne anvendes til lettere industri eller

håndværk. Ikke støj, lugt og svineri, men lettere industri og håndværk.

5) Adgangen til at lave ejerlejligheder skal lattes.

6) Passende sommerhusområder skal gøres til helårsbeboelse. Det kunne give en masse arbejde.

7) Skatter på produktionsjord og produktionsmidler skal fjernes eller lempes.

8) Byggereglementer skal lempes.

9) Ekspeditionstiden på byggetilladelser skal gøres meget kortere.

10) Flytning skal gøres billigere. I dag er der tusinder af kroner i omkostninger på en hushandel, stempelomkostninger osv.

11) Overdrevne miljøkrav til erhvervsvirksomheder skal korrigeres og lempes.

12) Sanering skal i højere grad bestå i renovering fremfor en brutal nedrivning og nyt betonbyggeri.

Alene disse 12 forslag ville medvirke til ret hurtigt at rette op på beskæftigelsen.

Det er for mig en lille smule deprimerende at høre på, at man i og for sig fra de forskellige ordførere ikke har ret meget andet at byde på end det, vi har hørt 100 gange før, tilskud osv. Vi værdsætter naturligvis, at de store organisationer – Håndværksrådet, LO og alle andre – tænker konstruktivt og prøver på at give os nogle ideer. Men bag det hele ligger der, at hvert eneste forslag koster nye milliarder af kroner. Det er ikke det, mit parti tror på. Vi tror på, at man skal derved, hvor man af eget initiativ får lyst til at skabe noget og bygge noget, og hvor erhvervslivet i særdeleshed får tillid til, at det kan nytte.

Stubbjær Pedersen (CD):

Jeg vil først takke boligministeren for hans besvarelse. Boligministerens indlæg viser jo, at regeringen er helt klar over, at bygge- og anlægssektoren er specielt hårdt ramt af den økonomiske krise, som også vort land befinder sig i. Men ministerens indlæg fortæller os også, at på trods af den økonomiske krise, på trods af at også staten har været og fortsat er nødt til at spænde livremmen ganske gevaldigt ind, bruger regeringen alligevel mange penge på at holde så meget byggeri i gang som overhovedet muligt.

Jeg forstod da også på ministeren, at regeringen er klar over, at der til efteråret og vin-

[Stubbkjær Pedersen]

teren 1983-84 kan blive behov for en ekstra opkvikler til håndværks- og byggefagene.

Hvad vil centrum-demokraterne svare på socialdemokratiets forespørgsel? Hvad agter vi at gøre for at imødegå den katastrofale udvikling i beskæftigelsessituationen? Jeg havde tænkt mig, at jeg ville sige lidt om det dramatiske, men det har andre været inde på. Der er jo ikke nogen udvikling, hverken af negativ eller positiv art.

Det er klart, det ville være fristende at svare: sæt noget mere i gang, brug nogle flere offentlige midler på at sætte noget i gang, udvid kvoten yderligere for det almennyttige byggeri, indfør fradrag for vedligeholdelser, tilskud til genopretning, m²-tilskud til nye ejerboliger og meget mere. Den slags ideer har jeg masser af.

Men er der nu realisme i disse ting i den nuværende situation? Jeg har forsøgt at finde nogle tal frem for at underbygge det lidt. Det første, jeg finder frem, er arbejdsløshedstallene. Frem til midten af 1970'erne havde vi under 50.000 arbejdsløse. I 1983 må vi desværre regne med, at vi får et sted mellem 250.000 og 300.000 ledige. Det er klart, det er et plus til de forslag, jeg her kommer med. Der er al mulig grund til at sætte noget mere i gang.

Men hvad så med statspengene? For dem skal vi jo i alle tilfælde bruge nogle flere af så. Det danske underskud over for udlandet var i den første halvdel af 1970'erne på ca. 3 mia kr. Greb regeringen ikke ind, og gør vi det ikke fortsat, vil det tal i 1983 blive omkring 20 mia kr. Ser vi på vores egne interne husholdning, statsfinanserne, havde vi i første halvdel af 1970'erne overskud. I år tyder meget på, at vi får et underskud på op mod 80 mia kr., og fortsætter regeringen ikke en meget stram finanspolitik, vil selv dette i sig selv meget uhyggelige tal blive meget større i de kommende år. Med disse tal, de barske realiteter, må vi nok erkende, at de ting, jeg før opremsede af tilskudsmuligheder, er der ikke realiteter i.

Det betyder altså, at det, den forespørgselsdebat, vi har her, drejer sig om, er, om regeringen har mulighed for at gøre endnu mere for bygge- og anlægssektoren, uden at det betyder yderligere dræn på statskassen. Her mener jeg, at den nuværende regering og folketinget har en stor og en meget vigtig opgave, nemlig at fortsætte den økonomiske politik, der er påbegyndt – en politik, der

allerede har betydet, at den effektive obligationsrente i den korte tid, regeringen har siddet, allerede er faldet med 4-5 pct. Det er noget, der virkelig betyder kroner for husejerne, og det er en udvikling, der skal fortsætte. Det er regeringens og folketingets ansvar, at det sker. Det er på lidt længere sigt langt mere vigtigt end de forskellige former for midlertidige støtteordninger. Det, at folk igen af egen fri vilje begynder at bygge huse, fordi de nu pludselig bliver billigere at sidde i – og måske ikke mindst, fordi de begynder at få tro på fremtiden – er noget, der i hvert fald på længere sigt betyder virkelig meget for beskæftigelsen i byggebranchen.

I forbindelse med dette med at tro på fremtiden vil jeg gerne rose den nuværende regering for, at den ikke har fulgt den tidligere regerings tradition med, at skiftende ministre sådan cirka hver anden måned har skabt usikkerhed omkring rentefradragsretten. Statsministeren sagde i sin åbningstale helt klart, at hans regering ikke rører rentefradragsretten. På den anden side er der nu efterhånden gået et halvt års tid siden, og vi ved, at nogle af de ting, der er sagt, skal rettes ind efterhånden. Men for at de mennesker, der måske står foran at skulle købe hus i den nærmeste tid, nu også kan føle sig helt sikre, vil jeg godt spørge boligministeren, om statsministerens ord stadig står ved magt, om der fortsat på ingen måde er tanker om at afskaffe rentefradragsretten.

En anden positiv ting vil jeg gerne sige et par ord om. Det er indeksslåne. Vi har i de seneste måneder oplevet næsten en eksplosion i indeksskurserne. Det betyder, at indeksslån nu efterhånden er et reelt og et godt alternativ til traditionel belåning, at der efterhånden er skabt en valgmulighed for ejerboliger og industribygninger – hvilket bl.a. var det, CD ville med indeksslåne. Desværre, må jeg sige, mangler befolkningen stadig reelle oplysninger om indeksslåne, men jeg håber, ikke mindst på baggrund af den kursudvikling, der har været i de senere måneder, at realkreditinstitutionerne og bankerne nu vil gøre lidt mere for at informere deres kunder om den mulighed, der hedder indeksslån, det alternativ, der hedder indeksslån. Det er lidt kedeligt, når f.eks. BRF i en folder, der bliver delt rundt til ejerboliger, skriver om indeksslån, at disse lån fra lovgivnin-

[Stubbkær Pedersen]

gens side specielt er tænkt anvendt til det støttede byggeri. Det er direkte forkert.

Jeg har også glædet mig over, at regeringen har nedsat et udvalg, som skal kigge nærmere på, om man kunne gøre indeksslåne specielt til ejerboliger lidt mere strømledede. Vi er mange, der venter spændt på det indeksudvalg. Jeg vil godt spørge boligministeren, hvornår dette hurtigtarbejdende udvalg barsler med et eller andet.

Vedrørende kvoterne for det støttede byggeri vil jeg gerne understrege, at CD er glad for, at regeringen fortsat i 1983 og forhåbentlig også i 1984 vil køre i det samme høje gear, der blev besluttet i foråret 1982. En samlet kvota på 15.800 boliger er vel rent faktisk noget af det højeste, vi nogen sinde har været oppe på. Selv i de for statskassen meget bedre år var vi ikke oppe på den højde.

Det er vigtigt, at vi bevarer et stort, støt byggeri. Som ministeren også var inde på i sit indlæg, er det ganske enkelt bærende for, at vort håndværk overhovedet overlever i øjeblikket. Regeringen har da også på en række områder ændret i gældende lovgivning – ændringer, hvoraf nogle måske isoleret kan synes små, men som sammenlagt får en væsentlig positiv betydning for beskæftigelsen på bygge- og anlægsområdet.

Vi har også byfornyelsesloven, som jeg tror vi alle på tværs af partierne venter os meget af. Der er i 1983 afsat mange penge til boligforbedring efter denne lov, og heldigvis tyder det på, at hver en krone vil blive brugt. Jeg vil også her nævne, at vi har videreført varmesynslovens høje tilskudsprocenter helt frem til september 1983.

Alle disse ting sammen med regeringens generelle økonomiske politik er vel hovedårsagen til, at beskæftigelsen i bygge- og anlægssektoren i dag er på samme niveau, som da regeringen tiltrådte. Der er altså ikke sket en forværring under den nuværende regering. Derfor burde den socialdemokratiske forespørgsel faktisk også være stillet til den tidligere, socialdemokratiske regering. Hvorfor foreslog I f.eks. ikke tilskud til genopretning, som LOs og Håndværksrådets forslag går ud på, på det tidspunkt, hvor problemerne med statsfinanserne ikke var helt så voldsomme, som de er i dag? Det er, som om forholdet er det, at nu er man kommet i opposition og har ikke længere et regeringsan-

svar, og så forlanger socialdemokratiet, at regeringen gør de ting, som den socialdemokratiske regering forsømte på et tidspunkt, hvor der måske stadig var en økonomisk mulighed for at gøre noget af den art.

Jeg kan se, lampen begynder at lyse, men jeg vil godt knytte en enkelt kommentar til Håndværksrådets og LOs forslag. Man må nok sige generelt, at det er et meget optimistisk forslag. En af de helt væsentlige ting, når man skal bedømme et sådant forslag, er, hvor meget ekstra arbejde der vil blive udført. Hvor meget arbejde ville alligevel blive udført, selv om der ikke var en tilskudsordning? Her regner Håndværksrådet og LO med 50 pct. Det må siges at være en meget optimistisk vurdering. Det må her tages i betragtning, at ved en tilskudsprocent på 30 vil sort arbejde stadig væk være attraktivt, og det vil stadig væk være en fordel at lave arbejdet selv.

Derimod tror jeg, at LO og Dansk Arbejdsgiverforening i går har gjort en langt større ting, nemlig at de er blevet enige om det mæglingforslag. Det vil nok vise sig på længere sigt, at det vil få en meget positiv effekt på beskæftigelsen, også i byggebranchen. Det synes jeg der er al mulig grund til at ønske til lykke med.

Dræbye (RV):

Det radikale venstre er ikke tilfreds med det beskæftigelsesfald i byggeriet, som boligministeren kunne redegøre for i indledningen af sit svar på forespørgslen. Vi mener, at dette fald har været for stort, og at der i bolig- og byggepolitik såvel som i den almindelige økonomiske politik må gøres en hel del for at bedre på denne situation.

Boligministeren var inde på, at en del af faldet i beskæftigelsen skyldes et fald i nybyggeriet. Jeg synes, der kan være grund til først at se lidt nøjere på denne væsentlige faktor for faldet i beskæftigelsen, og det vil jeg gøre ved at komme med en mere generel bemærkning. For at undgå misforståelser vil jeg begynde med at slå fast, at der er behov for et nybyggeri. Det er der af nogle aldersbetingede grunde for dem, der efterspørger boliger, det er der som erstatning for nedrevet byggeri, og det er der af hensyn til det, som man i lidt teknisk sprog ville kalde omlokaliseringen i samfundet – det vil altså si-

[Dræbøye]

ge, at man flytter til nogle steder, men forlader måske områder, hvor boligerne står tomme eller bliver meget dårligt udnyttet.

Men samtidig skal man også gøre opmærksom på, at vi har godt 40 m² bolig pr. person, og at vi derfor – ikke mindst i en situation, hvor vi har svært ved at betale driftsudgifterne, først og fremmest opvarmingsudgifterne, for disse 40 m² pr. person – kan gøre en hel del ved at investere i en bedre udnyttelse af den eksisterende boligmasse. Jo bedre vi kan få sådanne investeringer til at fungere, jo mindre behov vil der være for nybyggeri. Jeg tror, det er vigtigt for den samlede beskæftigelsesdiskussion at slå fast, at man ikke alene skal vurdere situationen ud fra nybyggeriets størrelse – med den samlede kvadratmetermæssige boligstandard, vi har. I det omfang vi kan få investeringer i en bedre udnyttelse af boligmassen til at forløbe hurtigere, kan vi ved en lavere offentlig økonomisk indsats få en større aktivitet i byggeriet. Det synes jeg vi skal til at koncentrere os noget mere om, ikke mindst fordi det altså har vist sig, at det er svært at klare driftsudgifterne ved de store boligarealer.

Boligministeren redegjorde for den aktuelle beskæftigelsessituation som nogenlunde uændret, men jeg synes, der er grund til at gøre en bemærkning til denne opgørelse over det sidste halve år, nemlig den, at vi jo kort før jul fik vedtaget en fortsættelse af energitilskudsordningen, som i dag giver et ganske væsentligt bidrag til denne beskæftigelse. Jeg har ikke umiddelbart turdet regne på, hvor meget det er, for så kommer man til meget store tal, men jeg synes, det er rimeligt at konstatere, at der i øjeblikket er mindst 25.000 beskæftigede ved energitilskudsordningen, isoleringsforanstaltninger m.m. Vi har altså ikke alene undgået det dyk, vi diskuterede, da vi diskuterede ordningen i december, men vi har fået en reelt forøget aktivitet på dette område. Vi er meget glade for, at de forudsigelser, som det radikale venstre kom med ved debatten om en forlængelse af de nuværende tilskudsprocenter, har holdt mere end stik.

Der kan måske være grund til i den forbindelse lidt mere spagfærdigt at føje til, at det jo heller ikke er uden udgifter for staten, at det går så godt. Der er en vis sammenhæng. Vi bruger nogle penge på en nyttig og for samfundet overordentlig vigtig aktivitet,

nemlig til energibesparelser, men jo bedre det går, jo flere udgifter er der altså også forbundet med det.

Den faldende rente, som vi nok med den indgåede overenskomst kan forvente vil forsætte, vil også kunne betyde noget, men jeg synes, det er vigtigt at understrege, ikke mindst over for hr. Fogh Rasmussen, som opgjorde den i tal, at den hænger nøje sammen med, at reallønsudviklingen heller ikke er så forfærdelig god. Man kan meget let komme til at begå fejlslutninger, hvis man alene ser på de nominelle tal i en situation, hvor renten falder, men hvor inflationen også falder, og hvor derfor den reale rente ikke ændrer sig så forfærdelig meget.

Derfor vil jeg mene, at det, der er det afgørende beskæftigelsesproblem i den nuværende situation, er, at vi må frygte, at der i vinterperioden 1983–84 kommer en uacceptabelt lav beskæftigelse. Dels har vinteren i almindelighed en lavere beskæftigelse, dels vil tilskudsprocenterne på energibesparelsesområdet – der, som jeg redegjorde for før, betyder meget for den nuværende beskæftigelse – være halverede.

Hvis vi endelig skulle færdiggøre billedet af situationen, vil jeg konstatere, at det er svært at give nogen fornuftig vurdering af situationen efter april-maj 1984. Det kan meget vel være sådan, at de generelle konjunkturtendenser på dette tidspunkt er anderledes, og at der derfor er en generelt bedre tendens. Situationen kan også være den modsatte. Det kan være vanskeligt at gøre op.

Vi mener i hvert fald at kunne konkludere ud fra den nuværende situation og den besvarelse, som boligministeren har givet, at det afgørende beskæftigelsesproblem ligger i denne vinterperiode. Hvad kan man så gøre? Vi bør huske på, at der er megen fornuft i de penge, som det offentlige anvender til byfornyelse. Der er megen beskæftigelse for de anvendte kroner, og der er en række boligstandardforbedringer, en udligning af boligstandarder, som er meget fornuftig. Derfor må en større byfornyelsesindsats indgå i de midler, som vi vil tage i anvendelse.

Jeg skal i denne forbindelse sige tak til boligministeren for den positive modtagelse af det ændringsforslag til finansloven med mulighed for at give tilsagn om 100 mill. kr. til boligforbedring, som blev vedtaget. Vi var glade for, at det nu omsættes i nogle konkrete

[Dræbye]

te forslag med en intention, som vi også er enige med boligministeren om, nemlig at pengene skal spredes, anvendes over hele landet, altså at vi ikke skal sigte mod nogen koncentration. Vi imødeser gerne den redegørelse, boligministeren vil komme med til boligudvalget på dette punkt. Vi mener, det er vigtigt at sikre en geografisk spredning på dette område.

Vi mener også, at man må tænke videre i retning af en indsats for at øge investeringerne i en bedre udnyttelse af den eksisterende boligmasse, ombygninger af forskellig slags, det kan være til ungdomsboligformål, det kan være til ældreboligformål. Der er en række muligheder for at komme videre ad den vej, vi er inde på i øjeblikket, og det er muligheder, som er billigere, eller som kan være billigere for samfundet end investering i nybyggeri, og som kan give den samme beskæftigelse.

Endelig skal vi selvfølgelig også overveje det forslag, som har været nævnt flere gange i debatten, fra LO og Håndværksrådet om et direkte tilskud til forbedringsarbejder. Sådan som forslaget nu er udformet, lider det imidlertid af nøjagtig samme skavank som regeringens forslag om fradrag for vedligeholdelsesudgifter, nemlig den, at det vil blive tilskud til en lang række arbejder i milliardstørrelsen, som i forvejen ville blive udført. Det kan derfor ikke umiddelbart bruges, sådan som det er formuleret. Men det er selvfølgelig et middel, som man må overveje i den situation, vi står over for.

Jeg skal sammenfattende konkludere, at der i den kommende tid vil være en acceptabel beskæftigelse på grund af energitilskudsordningen og på grund af den sæsonændring, der sker, når vi kommer ind i sommerperioden – acceptabel ud fra de forhåndenværende muligheder, ud fra den meget kortsigtede situation – men at det på den lange sigt ikke er acceptabelt med den nuværende investeringsindsats og beskæftigelse i byggeriet. Vi står over for en meget alvorlig risiko for en lav beskæftigelse i vinteren 1983-84. Jeg skal derfor med henvisning til boligministerens konkluderende bemærkninger, som jo var en tilslutning til det synspunkt, at der er en sådan risiko, fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folketetinget opfordrer regeringen til inden midten af maj at redegøre for udsigterne for beskæftigelse og aktivitet i byggeriet i vinteren 1983-84 og for, hvilke initiativer regeringen vil tage, går tinget over til næste sag på dagsordenen.«

Fjerde næstformand (Arentoft):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Samtidig skal jeg gøre opmærksom på, at afstemningen om denne dagsorden først vil finde sted i morgen, torsdag den 10. februar.

Dræbye (RV):

Min taletid er ved at udløbe. Jeg skal slutte med at understrege, at vi med denne dagsorden siger, at regeringen ikke har overstået debatten om beskæftigelsen med den debat, vi har her i dag, men at regeringen i denne folketingssamling må vende tilbage med en redegørelse for de midler, der skal tages i brug, hvis de udsigter, der i dag tegner sig for vinterbeskæftigelsen 1983-84, til den tid er lige så alvorlige, som de er nu.

Anne Grete Holmsgård (VS):

Det er sandt for dyden ikke visioner, man skal vente hos denne regering, eller for den sags skyld bare en vis politisk vilje til at øge beskæftigelsen i bygge- og anlægssektoren på en socialt rimelig måde. Jeg siger udtrykkelig »på en socialt rimelig måde«, for regeringen er jo mere end villig til at poste yderligere tilskud ud til ejerboligsektoren, uanset at det er den socialt mest skæve måde, man overhovedet kan øge beskæftigelsen på inden for bygge- og anlægssektoren, og uanset at meget af det, man ønsker at give tilskud til, alligevel ville blive udført.

Ministeren nævnte en række små og ret perifere initiativer, regeringen havde taget hen ad vejen, men gik fuldstændig uden om de virkelig centrale og afgørende spørgsmål, når vi taler om at øge beskæftigelsen inden for bygge- og anlægssektoren, og når vi taler om boligsektoren og boligpolitik. For det er jo det, det handler om. Da man ikke må bruge stærke ord her fra talerstolen, må jeg nøjes med at sige, at jeg opfattede det faktisk som en gang pølsesnak.

[Anne Grete Holmsgård]

Det forhold, at der er et enormt behov for et helt anderledes stort almennyttigt byggeri end det, der bygges i dag, betragter regeringen overhovedet ikke som noget problem. Tværtimod betragter den det øjensynlig som en central opgave at få gjort det almennyttige byggeri mindre. Hvis det havde stået til regeringspartierne, hvis de havde haft magt, som de har agt, ville man også have gennemført en dårligere kvalitet inden for det almennyttige nybyggeri. Det er ikke, fordi der er tale om luksusbyggeri, det er der ikke nogen der med rimelighed kan påstå, og heller ikke, fordi der er tale om overpriser – hvem tror på det i en situation, hvor entreprenørvirksomhederne nærmest kappes om at komme til fadet? – men udelukkende for at gøre det almennyttige byggeri mindre attraktivt. Det er i hvert tilfælde det, der står tilbage, når man udelukker de andre muligheder, der ikke kan argumenteres for.

For at nævne et andet eksempel lader det heller ikke til, at det bekymrer regeringen, at de mere velstillede omegnskommuner med meget lidt almennyttigt byggeri i årevis har eksporteret lavtlønsfamilier til de kommuner, der har meget almennyttigt byggeri. De sidstnævnte kommuner forsøger sig til gengæld med en helt uacceptabel løsning, der består i, at man ganske enkelt udelukker visse grupper fra boligerne.

Nej, det er ikke den slags problemer, og det er heller ikke de andre problemer, som mange andre ordførere har været inde på her, som virkelig bekymrer regeringen. Det, der bekymrer regeringen, er alene, at parcelhusbyggeriet er ved at gå i stå. Det er i virkeligheden det, der er kernen i sagen.

Det til bevidsthed gentagne argument om, at der ikke er råd til at øge statens udgifter, og at der derfor ikke skal bygges mere almennyttigt byggeri eller afsættes flere penge f.eks. til anlægsarbejder i kommunerne eller til byfornyelse, er uholdbart. For det første er det kendt, at der overhovedet ikke bygges boliger i dette land, uden at det belaster statens finanser. Der bygges heller ikke parcelhuse, uden at det sker. Tværtimod har det store parcelhusbyggeri i årevis slugt langt størstedelen af midlerne fra statskassen over rentefradragsretten – mere end det såkaldt støttede byggeri eller byfornyelsen nogen sinde har gjort. Forskellen er bare, at hvor midlerne til det såkaldt støttede byggeri figurerer

på statsregnskabet, figurerer de andre midler ikke på statsregnskabet. De figurerer bare som en manglende indtægt, der ikke står skrevet op noget som helst sted. Ikke desto mindre vil det opsving i parcelhussektoren som regeringspartierne sætter hele deres lid til, også belaste statens finanser, lige meget hvordan man vender og drejer det.

For det andet har regeringen ikke på nogen måde været tilbageholdende med at fremsætte udgiftskrævende forslag. Den havde overhovedet ingen kvababbe ved at fremsætte forslag om tilskud til vedligeholdelse og forbedring inden for især ejerboligsektoren, der vil give et samlet underskud på ca. 650 mill. kr. og isoleret for staten vil give et underskud på næsten 2 mia kr. i den version, hvori man lagde det frem i efteråret. Det til trods for at beskæftigelseseffekten af en sådan ordning er langt ringere, end hvis man f.eks. anvendte de samme midler til byfornyelse, fordi mange af de arbejder, en sådan tilskudsordning ville give tilskud til, alligevel vil blive gennemført.

Hertil kommer, at den tilskudsordning, som regeringen forestillede sig, først og fremmest ville være en fordel for de bedrestillede ejere. Ganske vist var det ikke et fradrag i indkomsten, men i skatten, men alligevel vil det først og fremmest være de bedrestillede lejere, som overhovedet har mulighed for at finansiere den slags arbejder og dermed få tilskuddene.

Det lader heller ikke til, at det bekymrer regeringen at fremsætte forslag, som den nu har gjort, om, at grundskylden for erhvervsjendomme afskaffes over en årrække. Det giver i første omgang ifølge forslaget et tab på 300 mill. kr., og over en årrække – 4 år tror jeg det er – giver det et tab på næsten 1 mia kr.

Det lader heller ikke til, at det har bekymret regeringen seriøst at overveje at poste i hvert tilfælde 10 mia kr. i 1982-kroner ud til at bygge en Storebæltsbro. Det er virkelig ikke de store problemer, regeringen har med at fremsætte udgiftskrævende forslag, når bare de passer ind i dens eget ideologiske kram.

I øvrigt synes jeg også, man her skal nævne, at for få år siden, hvor der også var underskud på betalingsbalancen, hvor der også var underskud på statsfinanserne, da var de samme partier, som i dag sidder i regering,

[Anne Grete Holmsgård]

helt indstillet på, at man skulle blive ved med over skatterne at yde støtte til store spekulationsgevinster ved udstykning af private udlejningsboliger til ejerboliger.

For det tredje er det helt uacceptabelt, at man med løst sagte argumenter om statsfinansieringen – og jeg mener, de har været løst sagte, de argumenter, regeringen har fremført – ikke vil gå ind på at sætte ressourcerne på den del af bolig- og byggesektoren, hvor der helt klart er et enormt behov. Der er ikke noget enormt behov for at give individuelle tilskud til parcelhusejerne. Derimod er der et akut behov og et langt større behov for almennyttige boliger og for byfornyelse og for en lang række anlægsarbejder. Der er desuden utallige organisationer og enkeltpersoner, der har påvist de positive effekter for statens finanser ved at anvende midler på boligbyggeri og byfornyelse i stedet for at betale bygningsarbejderne for ikke at lave noget, for at gå arbejdsløse rundt. VS har selv tidligere bl.a. sammen med SF fremsat forslag her i folkettingen.

Jeg er da udmærket klar over, at det ikke er ensbetydende med, at det ikke belaster statens finanser fremover. Det gør det, på grund af at man selvfølgelig ikke betaler hele prisen for boligerne på én gang, men over en længere årrække, men det gør det, uanset om man bygger almennyttigt eller man bygger parcelhuse. Finansieringsformen for parcelhusene belaster også statens indtægter – i form af manglende indtægter – over en længere periode, men dér har regeringen som sagt overhovedet ingen kvabæbelse ved at sætte på, at parcelhusbyggeriet skal komme i gang igen.

Jeg synes, det er uacceptabelt, at man sætter netop på den udvikling, når man kan se tilbage på, hvad det er for nogle sociale skævheder, den boligpolitik, der er blevet ført de sidste 20 år, har betydet. Det er ikke noget, man bare kan laste de borgerlige partier for; det må man i lige så høj grad laste socialdemokraterne for. De har været med til i den grad ensidigt at sætte på, at man skulle køre med rentefradragsregel for parcelhusbyggeri, og at det almennyttige byggeri kun skulle udgøre et lille hjørne til dem, der var allerdårligst stillet. Det helt barokke er, at de, der er allerdårligst stillet, i dag ikke engang har råd til at flytte ind i det almennyttige byggeri.

Man kan selvfølgelig som regeringen vælge at vende det blinde øje til, at der er et problem i dag på boligmarkedet, der betyder, at grupper som enlige med børn, den største gruppe af de unge, mange ældre, en stor gruppe af lavtlønsfamilier og næsten hele den gruppe, der er blevet tvunget over på bistandshjælp, og som om kort tid vil blive tvunget over på en endnu lavere sats for bistandshjælp, ikke har noget sted at bo. Eller man kan gøre det, at man ser disse kendsgerninger i øjnene og forsøger at vælge en linje, der betyder en social udjævning inden for boligsektoren, og som betyder mindst lige så meget beskæftigelse for ikke at sige meget mere beskæftigelse end den asociale boligpolitik, man i øvrigt har ført.

Det hjælper i hvert tilfælde ikke noget på de problemer, jeg har ridset op for boligmarkedet, for boligsektoren, at man giver tilskud til nye parcelhuse, som Entreprenørforeningen f.eks. har foreslået det, og jeg mener heller ikke, det hjælper synderligt at gå ind på den model, som LO og Håndværksrådet har foreslået. Jeg er da godt klar over, at den tilskudsprocedure, som LO og Håndværksrådet foreslår, sætter arbejde i gang, men det forekommer mildest talt noget hovedløst, at man netop ønsker at sætte arbejde i gang på den måde. Der er tale om tilskud til ejerboliger, og der er også tale om tilskud til lejerboliger. Jeg tror, langt de fleste tilskud vil blive brugt inden for ejerboligsektoren, og så vidt jeg kan se i den model, der er skitseret, er der ikke nogen ordentlig kontrol med, hvad det egentlig er, midlerne vil gå til.

Jeg forstår ikke, at man ikke – fra LO i hvert tilfælde, men også fra Håndværksrådet – i stedet for har foreslået, at man går ind med nogle tilskud dér, hvor der virkelig er et fantastisk stort behov. Jeg vil f.eks. pege på de store problemer, der ligger med vedligeholdelse og med direkte byggeskader inden for den almennyttige sektor. Her er der helt klart tale om, at man giver nogle tilskud, som ikke kan kapitaliseres på længere sigt. Jeg er godt klar over, at kapitaliseringsmulighederne i dag ikke er så store, fordi der akut er stagnation i ejendomspriserne, men det er der jo ingen garanti for at der er i de næste 5–10 år. Lige meget hvordan man vender og drejer det, hvis man bare bruger tilskudsmodellen, som LO og Entreprenørforeningen har peget på, så er der stadig væk en stor

[Anne Grete Holmsgård]

mulighed for, at disse offentligt finansierede midler vil blive kapitaliseret på længere sigt. Det finder jeg urimeligt, når man faktisk har så mange andre områder, hvor man kunne gå ind og foreslå rimelige arbejder, og hvor man kunne skabe en garanti for, at der ikke blev tale om en kapitalisering.

Jeg vil derfor til slut sige, at det vigtigste at sats på er, at der bliver tale om et stærkt øget almennyttigt byggeri, og jeg er noget skuffet over, at socialdemokratiet bare siger, at man skal fastholde kvotaen, som den var tidligere, på 12.000. Jeg vil gerne høre, om man ikke er villig til at øge kvotaen yderligere.

Arne Bjerregaard (KrF):

Der er sagt mange ord og eventuelt mange kloge ord om boligproblemerne i Danmark, men jeg må nok sige, at alle disse ord og handlinger, som er sagt og gennemført i de år, jeg har været herinde, sådan set fuldkommen har fulgt saksaklinjen. Jeg skal ikke afvise, at den også vil fortsætte i de næste ti år, bl.a. fordi det er et område, som berører alle mennesker.

Jeg må selvfølgelig indrømme, at jeg ikke kan hamle op med al den visdom, som i tidens løb er fremlagt på det boligpolitiske område, og derfor skal jeg nøjes med at fremføre følgende:

Jeg mener, at beskæftigelsen i byggebranchen i mange år har været alt for høj, og med de generelle direkte og indirekte tilskud har byggeriet været en af årsagerne til vores alvorlige økonomiske problemer. Det høje aktivitetsniveau på byggeområdet i sin tid slår nu tilbage som en boomerang. Hvis man ikke vil se dette i øjnene, er det i alt fald ikke muligt at skabe en rimelig byggepolitisk linje i fremtiden.

Der mangler nemlig ikke boliger i dagens Danmark ved en almindelig gennemsnitsberegning. Problemet er blot, at der mangler boliger dér, hvor folk søger hen, nemlig i de større byområder. Det er ikke længe siden, at vi herinde diskuterede, hvorledes vi skulle få udlejet lejligheder i det almennyttige byggeri, mens der dengang var en stor efterspørgsel efter ejerboliger. I dag er det lige omvendt; der står tusindvis af ejerboliger tomme, mens der er stor efterspørgsel efter lejligheder, ikke fordi folk helst vil bo i lejlighed – det tror

jeg såmænd ikke – men på grund af den høje rente og på grund af stigende transportudgifter nødes folk til at vælge denne boligform.

Spørgsmålet må kunne stilles – og det mener jeg kunne være mere rimeligt end så mange andre spørgsmål om, hvad der skulle gøres – om man skal bygge boliger efter periodiske folkevandringer eller man skal hindre disse. For mig er der ingen tvivl om, at det væsentligste for dette ting måtte være at undgå disse vandring, som jo ikke blot er medbestemt, men i særlig grad bestemt af manglende linje på det boligpolitiske område. Kun ved at skabe større harmoni mellem den reelle familieindkomst og boligudgiften vil det være muligt for den enkelte familie at vælge boligform nogenlunde efter behov i stedet for at måtte vælge bolig efter konjunkturer i almindelighed eller konjunkturer på dette og hint område.

Kristeligt folkeparti konstaterer, at der tilsyneladende ikke mange år frem i tiden bliver behov for flere beskæftigede i byggebranchen, fordi der faktisk kun er et akut behov for nybyggeri på bestemte områder, på bestemte steder og til bestemte befolkningsgrupper. Derimod mener vi nok, at vi bør sigte imod at fastholde de nuværende beskæftigede i byggebranchen til et rimeligt byggeri og til en stadig vedligeholdelse og forbedring af den bestående boligmasse.

Endelig mener vi, at det er væsentligt at fastholde en konstant arbejdsstyrke i byggebranchen af hensyn til eksporten, for kun med et bestemt grundlag eller en vis størrelse af beskæftigede inden for byggebranchen i Danmark er der mulighed for at udvikle den eksport, som vi er godt i gang med.

Boligministeren (Bollmann):

Der er kommet mange kommentarer og bemærkninger.

Jeg vil først sige til hr. Knud Damgaard, at han jo er usædvanlig gavmild med alle de gode forslag, han kommer med, men jeg synes også, at en række af de ting, han peger på, er noget, regeringen allerede har taget højde for.

Flere har været inde på spørgsmålet om byfornyelse og boligforbedring. Om det vil jeg gerne understrege, hvad jeg også sagde i mit første indlæg, at vi ikke har skåret de rammer ned, men hr. Knud Damgaard ved

[Boligministeren]

jo godt, at det er begrænset, hvor hurtigt vi kan sætte hele den procedure i gang, og lovforslaget er først trådt i kraft for en måneds tid siden. Hr. Knud Damgaard ved også godt, at loven i de to år, hvor den løber sammen med saneringsloven, først skal have lejlighed til at fungere. Det er et helt nyt princip på mange områder. Derfor er det vel begrænset, hvor meget man kan fremme dette.

Hr. Knud Damgaard var også inde på som flere andre, at vi har overført boliger fra den almennyttige kvota til private andelsboliger. Jeg vil gerne gentage, hvad jeg sagde, nemlig at vi ikke har ændret det samlede byggeri, de samlede kvoter. Det betyder for mig – og det er det, forespørgslen går på – at der ingen ændringer sker i beskæftigelsen. Jeg vil også godt gentage, at efter de tal, vi har med hensyn til ansøgning og udnyttelse af ansøgningerne, er jeg overhovedet ikke i tvivl om, at vi vil få begge slags kvoter udnyttet.

Til gengæld vil jeg gerne være lidt mere positiv over for hr. Knud Damgaards bemærkninger om de midler, der er bundet i Grundejernes Investeringsfond. Jeg tror, jeg allerede i december 1982, da vi havde behandlingen af boliglovene, gav tilsagn om, at vi gerne ville overveje, om man kan frigive midlerne i et noget hurtigere tempo, for jeg er enig i, at der også her er beskæftigelse.

Endelig er der forslaget fra LO og Håndværksrådet, som næsten alle har kommenteret. Jeg ved ikke, om det har noget formål, at jeg læser en række tal op af de beregninger, vi har, både ud fra en høj og en lav effekt af de forslag, der er fremkommet. Det er stadig væk min opfattelse, at de tal, man nævner for virkningerne på statsfinanserne, ikke holder. Der vil efter de tal, jeg har, være væsentlige statsudgifter forbundet med disse forslag, og derfor har vi ikke fundet, at der er mulighed for at imødekomme den slags.

Fru Agnete Laustsen var inde på forskellige ting, bl.a. om man kunne forenkle og lette forskellige administrative forskrifter. Dertil vil jeg sige, at vi er i gang i boligministeriet, også i fortsættelse af hele den regelsanering, som regeringen bebudede i efteråret, og forventer, at der kommer væsentlige lettelse bl.a. inden for bygningsreglementet for mindre huse. Jeg kan ikke i dag sige, hvornår vi er klar med de ting, men det er vores faste overbevisning, at vi skal lette byggeriet også

ved at gøre det lettere for folk at få ansøgninger igennem, få proceduren gennemført noget hurtigere osv. Det arbejder vi ret hårdt på.

Hvad angår ældreboliger, som fru Agnete Laustsen også var inde på, vil jeg gerne understrege, at vi jo forhøjede kvotaen for de lette kollektivboliger i efteråret. Vi er fortsat opmærksomme på, at der, som befolkningens sammensætning formentlig vil udvikle sig i de kommende år, kan være behov for at se på en anden sammensætning af boligmassen.

Jeg vil gerne understrege, hvad hr. Fogh Rasmussen var inde på, at noget af det bedste, vi kan gøre for byggeriet, er at gennemføre en økonomisk politik, der betyder, at renten fortsat falder. Det er altså efter min opfattelse den eneste måde, vi igen kan få gang i det private byggeri på. Uanset hvor store ønskerne er til det støttede byggeri, vil jeg godt gentage, at den stadig væk er på det samme, som den var sidste år. Det er vel noget af det højeste, vi nogen sinde har haft, så skal vi have flere i arbejde med nybyggeri, må det altså blive på den private side.

Det er korrekt, at det er vigtigt at bevare den byggesektor, vi har. Vi ved, vi har en dygtig byggesektor, og vi ved, der er store problemer i disse år, men når vi har byfornyelsen, boligforbedringen, saneringen, eksporten og de energibesparende foranstaltninger, er jeg i hvert fald overbevist om, at det vil kunne lykkes at bevare byggesektoren intakt.

Jeg synes, det er dygtigt gjort af byggesektoren, at den har forstået gennem de senere år, som vi har set, under de økonomiske vilkår, der har rådet, at omstille sig.

Hr. Pelle Voigt var inde på spørgsmålet om kommunale besparelser, og jeg skal ikke gå for dybt ind i det, men understrege, at det ikke er regeringen, der har sagt, at kommunerne skulle standse anlægsudgifterne. Det lå ikke i de henstillinger, vi har sendt ud til dem. Skal det være reelle besparelser, skal man også have fat på driftsudgifterne.

Hr. Pelle Voigt var også inde på alle de problemer, der er med betonbyggeri. Her vil jeg gerne advare lidt, for jeg tror ikke, det er beton i sig selv, der er skyld i alle mulige mærkelige ting. Man har igennem flere år kørt en hetz mod selve det at bygge af beton. Jeg tror mere, det er måden, man anvender betonen på, man kan diskutere, men det er en kendsgerning, at der i øjeblikket foregår

[Boligministeren]

et stort og dygtigt forskningsarbejde inden for dette område, og det er mit håb, at man kan få rammet en pæl igennem den myte, at bare det er af beton, er det dårligt byggeri, men det er klart, det kræver et forskningsarbejde, og der er virkelig et arbejde i gang.

Efter hr. Pelle Voigts opfattelse koster det ikke noget at give støtte til byggeriet. Jeg ved ikke, om hr. Pelle Voigt mener, pengene bare skal plukkes ud af luften, men vi har lidt svært ved at forestille os, hvordan de forslag, man har været med til at diskutere fra LO og Håndværksrådet, ligefrem skulle give overskud.

Når vi taler om at plukke penge ud af luften, kunne man sige det samme om hr. Pelle Voigts forslag om Boligselskabernes Landsforening, der efter hans opfattelse skal gå ind i opretningsarbejder af byggeskader. Jeg husker tydeligt, hvordan det blev modtaget, da vi i efteråret foreslog, at en del af pengene fra Boligselskabernes Landsforening eventuelt skulle bruges til nybyggeri. Jeg mener ikke, det er den rigtige måde at gøre det på.

Hr. Lawaetz var inde på, at skal der ske noget i byggeriet, er det inden for den private sektor. Vi skal have de private kræfter med. Det er jeg egentlig ikke meget uenig med ham i, men jeg er derimod uenig med ham i, at der ikke er behov for byggeri. Jeg mener fortsat, der er behov for byggeri, men jeg er enig med flere andre, der har været inde på, at man måske skal se på en anden fordeling af byggeriet, da vi ved, der sker ændringer i familiestrukturen. Der er nogle, der siger, at forældre får færre og færre børn, derimod får børn flere og flere forældre. Det betyder for mig at se, at der altså er andre ønsker til boligen i dag, til placering, størrelse osv., og jeg synes, man løbende bør overveje, hvordan den fordeling skal ske.

Jeg er til gengæld enig med hr. Lawaetz i, at det, det drejer sig om, er, at vi får vendt udviklingen fra pessimisme til optimisme, for jeg tror, det er den eneste måde, vi kan få gang i byggeriet på igen. Jeg synes også, at de resultater, man har kunnet fremlægge ikke mindst i forbindelse med rentefald og også forhåbentlig nu på arbejdsmarkedet, er noget, der kan være med til at få optimismen frem igen.

Hr. Stubkjær Pedersen spurgte om rentefradragsretten. Jeg vil gerne understrege, at regeringen ingen planer har om at ændre på

rentefradragsretten. Det sagde statsministeren i efteråret, og det vil jeg gerne gentage her, og jeg har også forstået på flere ordførere, at det er noget, man er enige om.

Med hensyn til udvalget om indeks kan jeg sige, at vi forventer, der kommer et resultat fra udvalget i løbet af et par uger, men jeg vil gerne tilføje, at behovet for at foretage en række ændringer i indeksobligationernes struktur eller system måske er knap så stort i dag, hvor kurserne ser noget anderledes ud, end da regeringen tiltrådte i september.

Hr. Dræbye var inde på, at der er behov for løbende overvejelser om, hvordan udviklingen går. Det tror jeg var næsten en gentagelse af, hvad jeg sagde i mit første indlæg. Det er klart, som flere har været inde på, at der er en alvorlig situation i byggeriet, og derfor er det også klart, at regeringen vil følge udviklingen meget nøje. Jeg har ikke spor imod at komme med en redegørelse om, hvordan udsigterne ser ud om nogle måneder, men jeg tror ikke, man skal forvente, at det, man eventuelt skal have sat i gang, bliver en forlængelse af de energibesparende foranstaltninger. Jeg tror, man skal være forsigtig med uafbrudt at ændre den slags ting. Vi må se, hvordan situationen er i løbet af foråret, og så må vi tage en diskussion om, hvad der kan blive behov for; for hvis det viser sig, at økonomien rettes op og der er mere positive tendenser, synes jeg ikke, vi skal overfodre branchen med nye støtteordninger.

Fru Anne Grete Holmsgård sagde, jeg ved ikke, om jeg forstod hende rigtigt, men det lød for mig, som om regeringen nu ville jage hele den almennyttige sektor. Jeg synes, det er en lidt mærkelig udtalelse samtidig med, at man i finansudvalget behandler et forslag om at redde, jeg ved ikke hvor stor en del af den almennyttige sektor, men det har man måske glemt.

Vi har rent faktisk ikke reduceret de beløb, der er afsat til byfornyelse og boligforbedring, men fået et ekstra fløb, som vi selvfølgelig efter folketingets flertals beslutning skal forsøge at få anvendt.

Jeg er enig med hr. Arne Bjerregaard i, at det ikke må være boligpolitikken, der skal dirigere den økonomiske politik. Jeg ved ikke, om jeg forstod ham rigtigt, hvis jeg udlægger det sådan, men det er jeg i hvert fald enig i, hvis det var tanken. Jeg mener, som

[Boligministeren]

jeg sagde fra starten, at det må være den generelle økonomiske politik, der skal lægge rammen for, hvad vi kan gøre på bygge- og boligområdet.

Knud Damgaard (S):

Et gennemgående træk i regeringspartiernes stilling til denne forespørgsels indhold har været, at de beregninger, der foreligger fra Håndværksrådet og LO, ikke skulle være rigtige. Det kan godt give anledning til bekymring, i hvert fald når boligministeren blot nøjes med at konstatere, at disse beregninger ikke holder, uden at angive noget som helst, der begrundes, at det skulle være tilfældet.

Det samme kan man måske sige om hr. Fogh Rasmussen, som siger nøjagtig det samme om beregningerne uden at begrunde hvorfor. Jeg kunne have lyst til at stille hr. Fogh Rasmussen det spørgsmål: hvem af de eksperter, der er i Håndværksrådet, er det dog, der er så dårlig til at bruge en regnestok, at man kommer til et så fejlagtigt resultat?

Jeg synes, der er rimelighed i at gøre indvendinger mod disse ting, hvis man klart kan dokumentere, på hvilke områder Håndværksrådet og LO har regnet forkert. Må vi få det præciseret, så skal vi tage stilling til, om der er noget som helst i indvendingerne?

Til boligministeren vil jeg i øvrigt sige, at vi da er enige i, at der er grænser for den ekspansive politik, der kan føres i øjeblikket. Det vedkendte vi os også i september, da vi fremlagde både vore indkomstpoltiske og vore besparelsesforslag, men vi lagde altså vægt på, at besparelserne blev mindre, fordi sammenhængen mellem indkomstpoltik og besparelsers omfang jo er den, at hvor indkomstpoltikken trænger stærkt nok igennem, er der mindre behov for besparelser.

Her står vi altså i en situation, hvor vi simpelt hen må konstatere, at regeringens mål er varig sikring af produktion og beskæftigelse, men den udsætter sig for ved intet at gøre, at mange erhvervsvirksomheder går ned, at der bliver et pokkers stort besvær med at sikre, at dette erhvervsliv kan fungere igen den dag – forhåbentlig hurtigt – hvor verden er kommet bedre i gang, end den er i dag.

Hr. Fogh Rasmussen sagde også, at jeg havde talt om en katastrofal udvikling, som

jeg knyttede til den nuværende regerings politik. Nej, det har jeg sandelig ikke. Det må være et udtryk for en utrolig omfindtlighed hos regeringspartierne, når man kommer med den konklusion. Vi vidste da meget vel i 1982, at udviklingen skred i en gal retning. Hvorfor i alverden troede man ellers, at vi havde lagt indeksfinansieringsgrundlaget frem, hvis ikke det netop var for at sikre, at der kunne komme ny gang i byggeriet? Men med en utrolig stædighed nægtede de nuværende regeringspartier at medvirke til, at den baggrund for indeksobligationernes relativt gode kurs ikke kunne komme igennem. Den fik man først, da de nuværende regeringspartier kom i regering og måtte affinde sig med nødvendigheden deraf.

Vi fremsatte også forslag nr. B 18, der var en erkendelse af situationen, som den forelå, med det sigte at få sat den beskæftigelse i gang i byggesektoren, som vi anser for helt nødvendig.

Så vil jeg gerne indføje en stilfærdig bemærkning, som nok særlig er rettet til finansministeren. Vi ved jo, at regeringen har afgivet det løfte, at man, hvis overenskomstforhandlingerne falder i hak på en for regeringen rimelig måde, vil fremsætte et skatteletelsesforslag på 2,5 mia kr.

Vi i socialdemokratiet føler, at det vil være en overvejelse værd at bruge denne 2,5 mia kr. på en mere solidarisk måde end ved at give skattelempelse, som man vil gøre. Vi kunne meget vel forestille os, at disse midler i stedet blev brugt til beskæftigelsesforanstaltninger, så solidariteten betød en solidaritet med de ledige i landet, som er landets allerstørste problem. Det var vel en overvejelse værd, om regeringen på det punkt nok en gang gik i tænkeboks og overvejede, om tingene kunne løses på en anden måde.

Hr. Fogh Rasmussen sagde også, at en gennemførelse af dette her ville betyde et forøget udbud af statsobligationer. Ja vel, hr. Fogh Rasmussen, men det kræver da i hvert fald, at det bevises, at de beregninger, som foreligger om dette her, ikke holder stik, for at disse beregninger kan få indflydelse på udbuddet af statsobligationer. Jeg mangler altså ganske klart en markering af, på hvilke områder det er, man mener, at beregningerne er forkerte, så kan vi jo vende tilbage til at drøfte, om dette nu også er rigtigt.

[Knud Damgaard]

Så vil jeg egentlig kun til slut sige, at det er ganske interessant at konstatere, at den tilskudsordning, der nu er lagt frem af LO og Håndværksrådet, indtil den mindste detalje i indhold og praksis svarer til det regeringsforslag, der blev fremsat, og som i virkeligheden bare på et andet grundlag, nemlig fradragsgrundlaget, er identisk med en ordning som den, der er lagt frem her. Det var jo et beskæftigelsesforslag baseret på fradragsbetingelser, som, hvis man går ud fra slutopgøret, udgjorde en 40 pct.s fradragsløsning, der indtil forveksling er identisk med 35 pct.s tilskudsordningen i dag. Også det var det vel rimeligt om regeringen tog ad notam, når man drøfter disse forhold.

Vi føler, at der er brug for handling på disse områder, vi føler, at det kan gøres, uden at statsbudgettet påvirkes for kraftigt af det. Vi erkender, at der kan være betalingsbalancemæssige følger deraf, men vi må også erkende, at vil man opretholde det størst mulige erhvervsliv i Danmark, må man føre en afbalanceret politik på disse områder.

Vi kan ikke stemme for det radikale forslag til motiveret dagsorden, og jeg skal derfor tillade mig at fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folketinget pålægger regeringen at tage ekstraordinære skridt, der kan øge beskæftigelsen inden for bygge- og anlægsområdet allerede i dette forår, bl.a. ved at genoprette kvoterne for det almennyttige byggeri, gennemføre en oplysningsvirksomhed om indeksbelåningen, øge byfornyelsesindsatsen og skabe en tilskudsordning til større vedligeholdelses- og forbedringsarbejder i tråd med den, som er foreslået af Håndværksrådet og LO,

går tinget over til næste sag på dagsordenen.«

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Også dette dagsordensforslag indgår nu i forhandlingen.

Finansministeren (Christophersen):

Jeg har ikke indtil nu syntes, at der var nogen grund til at gå ind i debatten. Forespørgslen er også rejst til mig, men boligministeren har jo redegjort meget udførligt for

regeringens synspunkter. Men når jeg har bedt om ordet, er det, fordi hr. Knud Damgaard sagde noget meget mærkeligt heroppefra for et øjeblik siden. Han sagde nemlig, at regeringen ingenting gør. Det fremgår jo også af det dagsordensforslag, hr. Knud Damgaard netop har stillet, at socialdemokratiet mener, at der er brug for endog ekstraordinære skridt.

Dette forekommer mig at være en røst fra fortiden – jeg håber, hr. Knud Damgaard vil undskylde mig det udtryk – jeg tænker nemlig på den allernærmeste fortid: tiden indtil den 10. september 1982. Det er jo en tankegang, som stammer fra den periode, kan vi sige, hvor man forestillede sig, at offentlige tilskud og restriktioner og selektive foranstaltninger kunne løse alverdens problemer. Men vi tager endog i allerhøjeste grad ekstraordinære skridt.

Mens folketinget har haft denne debat, er renten på realkreditobligationer i de samme timer faldet med op mod en halv procent. Det er i allerhøjeste grad et ekstraordinært skridt. Det betyder eksempelvis, at en bolig, der bliver belånt i morgen til kontant 500.000 kr., er 2.500 kr. billigere i boligudgifter om året, end den var i går. Det er jo et tilskud, som hr. Knud Damgaard ville have fået meget vanskeligt ved at skaffe flertal for her i folketinget.

Det, der er sket på byggeområdet siden regeringens tiltræden, er, at renten på byggeobligationer er faldet vel et sted mellem 4½ pct. og 5 pct. Det indebærer, at den person, som i begyndelsen af september måned 1982 havde råd til at bygge sig et hus til 400.000 kr., i dag har råd til at bygge sig et hus til 500.000 kr. Det betyder, at den, der i dag bygger sig et hus til 500.000 kr., har en bruttoudgift, der er næsten 25.000 kr. mindre om året end for et halvt år siden. Vi kunne også stille det op på en anden måde, hr. Knud Damgaard: det svarer omtrent til, at staten i tilskud til opførelse af 10.000 parcelhuse gav ca. 1 mia kr.

Alt det har vi ikke gjort, men alt det er rent faktisk sket i kraft af den almindelige økonomiske politik, regeringen har sat i værk. Derfor vil det meget stærke rentefald, der har fundet sted, og som efter regeringens bedste opfattelse vil fortsætte i den kommende tid, have en langt, langt større indflydelse på byggeaktiviteten end selv de mest ekstre-

[Finansministeren]

me påfund, som socialdemokratiet kunne hitte på.

Vi kender jo alle sammen disse lange lister over beskæftigelsesfremmende foranstaltninger, og de fleste af os har endog været med til at stemme for lister af den art i tidens løb: 20 mill. kr. til skovplantning, 20 mill. kr. til skovfældning, noget til vanding og noget til dræning, noget som tilskud til det ene og noget som tilskud til det andet formål, og det er da godt alt sammen, bortset fra at det ikke synes at virke i særlig overbevisende grad. Men det gør de andre ting, og det synes jeg hr. Knud Damgaard skulle overveje.

Obligationsrenten er nemlig ikke faldet, fordi hr. Knud Damgaard lige har fremsat et dagsordensforslag, men den er faldet, og den falder stadig, fordi der er nogle helt andre og langt stærkere kræfter end hr. Knud Damgaards, som er blevet sat i funktion, og det bør vi alle glæde os over.

Vedrørende den skattelettelse, som hr. Knud Damgaard omtalte, er det da korrekt, at regeringen i åbningstalen stillede noget sådant i udsigt. Nu vil vi se, hvordan overenskomstforhandlingerne samlet falder ud, og vi skal også se, om mæglingsforslaget bliver vedtaget, for det er jo også en forudsætning for, at vi kan komme videre ad de baner, men at konvertere det til tilskud til alle mulige mærkelige formål må jeg sige er i modstrid med regeringens politik. Det var ikke tankegangen, at vi skulle have flere tilskud. Tankegangen var, at vi skulle have færre tilskud, at det økonomiske livs generelle kræfter skulle begynde at trække i den rigtige retning. Det er det, vi observerer i disse uger og måneder, og det tror jeg også vi vil observere i den kommende tid. Så ville det min sandten være synd og skam, hvis vi pludselig, fordi vi lod os overtale af hr. Knud Damgaard, skulle falde tilbage til fortidens synder. Trods alt er en obligationsrente på 22 pct. ikke rar at leve med, og nu har vi jo altså prøvet det én gang; det burde være tilstrækkeligt.

(Kort bemærkning).

Agnete Laustsen (KF):

Hr. Knud Damgaard gav udtryk for, at det forslag, som vi desværre ikke kom igennem med fra regeringens side, om fradrag for momsdokumenterede vedligeholdelsesud-

gifter efter hr. Knud Damgaards mening skulle være identisk med det tilskudsforslag, som LO nu har fremlagt.

Må jeg for det første gøre opmærksom på den ene ting, at der dog var den væsentlige forskel, at vores forslag skulle gælde både ejere og lejere. Dette forslag gælder kun ejere.

Men så vil jeg gerne spørge hr. Knud Damgaard: hvis forslagene efter hans mening virkelig skulle være identiske, hvorfor ville socialdemokratiet så ikke være med til at stemme for vores forslag i sin tid?

(Kort bemærkning).

Stubkjær Pedersen (CD):

Det var lidt af det samme, som gjorde, at jeg bad om en kort bemærkning, for hr. Knud Damgaard siger, at regeringens forslag om vedligeholdelsesfradrag er det samme som hr. Knud Damgaards og Håndværksrådets forslag. Det mener regeringen ikke. Men betyder det, hr. Knud Damgaard, at såfremt regeringen genfremsætter sit forslag, er socialdemokratiet nu klar til at stemme for dette forslag? Så får vi dog noget ud af denne her debat.

(Kort bemærkning).

Erling Olsen (S):

Når socialdemokratiet ikke ville være med til regeringens forslag om fradrag i skat, var det, fordi man belastede skatteforvaltningerne. Det forslag, der er kommet fra LO og Håndværksrådet, skal klares af de tekniske forvaltninger som de hidtidige ordninger. Men når nu i øvrigt de to forslag – og det har LO og Håndværksrådet lagt megen vægt på – praktisk taget er identiske, må også de samme beregninger om deres samfundsøkonomiske virkninger være gældende. Hvordan kan det være, at regeringen på et forslag, sit eget, der er identisk med et andet forslag, LOs og Håndværksrådets, anvender ét sæt beregninger og et andet på det andet? Det er noget svært at forstå.

Derudover vil jeg sige, at det er da rigtigt, at obligationsrenten er faldet, også fordi inflationsforventningerne er faldet. Det er overordentlig glædeligt, men vi har stadig væk en realrente, der faktisk er omkring det tocifrede. Hvis vi nu siger, at renten er faldet

[Erling Olsen]

fra 22 pct. til 17 pct. i den periode, vi har haft den nuværende regering, så er også værdien af rentefradraget faldet – hvis vi siger 50 pct. – fra 11 til 8½ pct. Men hvis vi i samme periode har set, at inflationsforventningerne er faldet fra 12 til 7 pct., var der tidligere med de gamle regler en negativ realrente på 1 pct. efter skat; nu er der en positiv realrente på 1½ pct. efter skat, så det er ikke blevet nemmere.

(Kort bemærkning).

Bjørn Westh (S):

Finansministeren var meget imod tilskud. Finansministeren vil operere med generelle tiltag, der virkelig virkede. Så har man foreslået 300 mill. kr. til landbruget som tilskud til arbejder, der bliver foretaget også af ikke-momsregistrerede personer. Boligministeren kunne ikke svare på, hvilken effekt det har. Kan finansministeren svare på, hvor stor en beskæftigelseseffekt det har, og om det er en tilskudsordning, der er helt ekstraordinær i regeringens program, eller om den form for tilskudsordninger er noget, man vil arbejde videre med?

(Kort bemærkning).

Stubkjær Pedersen (CD):

Noget nyt kom der da frem i debatten. Nu forstår jeg, at grunden til, at socialdemokratiet ikke kunne tilslutte sig vores forslag om vedligeholdelsesfradrag, var, at det belaster skatteforvaltningen. Men dér kunne måske også, hr. Erling Olsen, blive et par ekstra job, hvis det virkelig er rigtigt. Regeringen har ikke den opfattelse, vi har ikke den opfattelse, at det belaster skatteforvaltningen. Det er pudsigt, at vi netop i går havde en diskussion om negativ indkomstskat. Da mente socialdemokratiet ikke, at det betød så meget, at det måske belastede skatteforvaltningen.

(Kort bemærkning).

Agnete Laustsen (KF):

Jeg synes næsten, man kunne mærke på hr. Erling Olsen, at han også selv fandt sin forklaring på, hvorfor han kunne gå ind for det ene forslag, men ikke for det andet, så komisk, at han ikke kunne lade være med at trække på smilebåndet, men jeg kan forstå, at grunden er, at hr. Erling Olsen tilsyneladende

regner med, at teknisk forvaltning trænger til noget at arbejde med, for de sidder tilsyneladende og driver rundt omkring, så de kan godt få denne tilskudsordning, hvorimod skatteforvaltningerne tilsyneladende overbebyrdes, så de skal altså aflastes lidt.

Jeg vil da gerne vide, om det virkelig stadig væk er socialdemokratiets mening, at disse to forslag er identiske, når der er en så væsentlig forskel på dem, at det ene forslag, nemlig socialdemokratiets, udelukkende omfatter ejere, hvorimod vores omfatter både lejere og ejere. Kan man virkelig se en total identitet mellem sådanne to forslag?

(Kort bemærkning).

Glensgård (FP):

Hr. Stubkjær Pedersen og hr. Erling Olsen! Når to ulogikere taler sammen, kan det ulogiske godt komme til at virke logisk, og derfor tror jeg faktisk, hr. Erling Olsen har ret, når hr. Erling Olsen siger, at han mener, de to forslag er identiske, for finansministeren har jo heroppefra sagt, at den nye regering ikke ville ind i nogen tilskudsordninger. Det vil jeg gerne sige tak til den nye regering for, og tak for, at centrum-demokraterne ikke kom igennem i regeringen med forslaget om vedligeholdelsesfradraget, for det faktiske resultat var jo, at der også var modvilje i regeringen. Det er da en logisk konsekvens.

Men hvis nu hr. Stubkjær Pedersen, som jeg forstår er trådt ind i regeringen, skulle kunne komme igennem med sin bemærkning om vedligeholdelsesfradraget, vil jeg gerne spørge finansministeren, om finansministeren ikke mener, at et fradrag i skatten også er en tilskudsordning. Fradraget er ganske vist en tilskudsordning med omvendt fortegn, men de mennesker, der benytter sig af fradragsmuligheden, får dog trods alt en lavere skat. Så kan finansministeren sige, at det kalder han ikke tilskud, men så mener jeg, han træder ind i rækken af ulogikere sammen med hr. Erling Olsen og hr. Stubkjær Pedersen.

Formanden:

Der er yderligere to korte bemærkninger. Derefter vil finansministeren få ordet, og så vil jeg tro, at vi har et hensyn at tage til ordførerne i anden runde.

(Kort bemærkning).

Erling Olsen (S):

LOs og Håndværksrådets forslag omfatter boliger. Derfor skelner vi ikke mellem ejere og lejere, for det er boligerne, der får tilskudet, ikke personerne.

Teknisk forvaltning har god tid til at behandle sagerne, fordi der som følge af mange ting for øjeblikket er ebbe i byggeaktiviteten.

(Kort bemærkning).

Stubbjær Pedersen (CD):

Jeg skal bare gøre hr. Glensgård opmærksom på, at forslaget om vedligeholdelsesfradraget var et regeringsforslag og ikke et CD-forslag.

Finansministeren (Christophersen):

Jeg er lige så bekymret som hr. Erling Olsen over, at renten stadig er så høj, som den er, for det var vel pointen. Den skal længere ned endnu, førend der blive balance i regnskabet. Ja men hvis realrenten skal ned, kunne man jo starte med at sætte hele renten ned. Det går jeg ikke ud fra at hr. Bjørn Westh har noget imod. Den skal længere ned endnu – ja men det var jo netop, hvad jeg sagde i mit første indlæg. Logisk set skal den længere ned, så her vil jeg altså påberåbe mig logikken, ligesom hr. Erling Olsen påberåbte sig logikken.

Jeg kan ikke sige, hvilken beskæftigelsesvirkning der er for den tilskudsordning, som er gennemført, til bygningsinvesteringer i landbruget. Det er nok meget svært at vurdere, men det er jo et relativt beskedent beløb, når vi ser på hele byggesektoren, og det er en ekstraordinær ordning. Vi holdt os inden for den beløbsgrænse, som hr. Bjørn Westh havde fastlagt. Vi lagde bånd på os selv, men vi var egentlig ikke utilfredse med at holde os inden for den grænse, for også for landbrugsgets vedkommende gælder det naturligvis, at de generelle kræfter er meget mere værdifulde. Jeg har ikke noget ønske om, at fremtidige landbrugsministre skal belastes med en stadig voksende administration, tværtimod. De burde have tid til at anlægge et roligt og filosofisk syn på de overordnede principper i landbrugspolitikken.

Fradragsordningen kom ikke igennem, og jeg må som finansminister sige, at det kan den heller ikke komme nu, for pengene for-

svandt jo. Det var pointen i det, der skete op til nytår. Vi ønskede allerførst, at nogle helt direkte tilskud skulle afvikles, og at man så til gengæld skulle indføre fradragsordningen, altså at vi i stedet for at give direkte tilskud skulle have en fradragsordning. Men som bekendt var der et flertal her i salen, der ikke ville opgive de pågældende tilskud, og derfor står de på finanslovsforslaget. Samtidig blev vores besparelsesforslag sørgeligvis reduceret med et par milliarder kroner. Pengene er altså væk, så i og for sig er det en akademisk diskussion, for der er hverken råd til det ene eller det andet. Regeringen kunne godt have ønsket, at der havde været råd til fradragsordningen, men de penge er der ikke, og derfor er de logisk set heller ikke til stede, når vi taler om hr. Knud Damgaards forslag. På den måde forsvinder begge dele ned i det store sorte hul.

Må jeg til hr. Glensgård sige: hvis jeg skulle gå så vidt at vænne mig til at betragte alt det, som ikke kan beskattes eller opkræves i skat, som et tilskud, så tror jeg, at jeg ville befinde mig et sted politisk, hvor fremskridtspartiet i hver fald ikke befinder sig.

Agnete Laustsen (KF):

Jeg skal ikke i denne anden omgang, som jo nærmest er præget af diverse søforklaringer fra socialdemokratiets side, gøre mange bemærkninger ud over, at vi betragter det forslag om motiveret dagsorden, som er stillet af det radikale venstre, som et velafbalanceret forslag, som vi kan støtte, hvorimod vi – jeg var lige ved at sige naturligvis – ikke kan gå ind for det meget skarpe forslag, som socialdemokratiet har fremsat, og som jo går helt ud over det, vi i dag har beskæftiget os med.

Fogh Rasmussen (V):

Da jeg lyttede til hr. Knud Damgaards indlæg i denne anden runde, fik jeg nærmest det indtryk, at hr. Knud Damgaard på grund af forberedelse af sit eget indlæg helt var gået glip af, hvad jeg havde sagt. Bl.a. hæftede hr. Knud Damgaard sig ved, at jeg havde anfægtet holdbarheden i de beregninger, der er lavet bl.a. i forbindelse med fællesforslaget fra Håndværksrådet og LO, men hvis hr. Knud Damgaard virkelig havde været opmærksom på, hvad jeg havde sagt, ville hr.

[Fogh Rasmussen]

Knud Damgaard have noteret sig, at jeg var en af de få ordførere, der overhovedet ikke beskæftigede sig med beregningsforudsætningerne.

Hr. Knud Damgaard udtrykte forundring over, at jeg virkelig kunne have sået tvivl om Håndværksrådets medarbejderes evne til at foretage den slags beregninger. Det ville ligge mig overordentlig fjernt, og den uenighed, der er kommet frem her i dag, bundet jo til syvende og sidst også kun i, at man kan have forskellige vurderinger af de forudsætninger, hvorpå beregningerne laves.

Jeg tror såmænd, man kan finde frem til, at alle på hver deres måde har gjort deres bedste for at få de mest korrekte beregningsresultater frem, men man har altså en forskellig bedømmelse af forudsætningerne, og det er legitimt, bare man lægger disse forudsætninger frem. Men det er mere, end hvad man kan sige om socialdemokratiet, for vi er ikke under denne debat blevet spor klogere på, hvad der ligger i denne katastrofale udvikling i beskæftigelsessituationen, som omtales i forespørgslen fra socialdemokratiet. Hr. Knud Damgaard sagde ganske vist, at det bestemt ikke var socialdemokratiets ærinde at beskyldte regeringen for, at det var den, der var skyld i det, for socialdemokratiet vidste allerede i 1982, at udviklingen skred i den gale retning. Ja men hr. Knud Damgaard, det var jo netop det, jeg understregede flere gange, at situationen er alvorlig, men at udviklingen går i den rigtige retning, og det har finansministeren i øvrigt så glimrende uddybet.

Så har flere været inde på, at ombytningen af kvoterne, sådan at der bliver flere andelsboliger og færre almennyttige boliger, ikke i sig selv giver en forøgelse af byggeaktiviteten, og det er korrekt, men det giver en mulighed for bygningshåndværkere i tyndt befolkede områder for at komme i gang med noget byggeri, som de i dag ikke har mulighed for at komme i gang med.

Lad mig så sige her til sidst, at det, arbejdsgivere og lønmodtagere i bygge- og anlægsbranchen har brug for, er en mere stabil byggerytme. Det ødelægger planlægningen i virksomhederne, hvis bygge- og anlægsaktiviteten bruges som regulator af konjunkturerne, men byggebranchen må selvfølgelig også omstille sig. Den må indstille sig på, at der hverken kan eller skal bygges så mange boli-

ger som før i tiden. Til gengæld er der øget behov for erhvervsbyggeri i landbruget og i industrien, og der er brug for mere byggeeksport. Den offentlige anlægsaktivitet må indrettes, så den underbygger omstillingen i den danske økonomi over imod konkurrenceektoren, og kommunernes driftsudgifter skal gøres mere fleksible, så tilpasningen af den kommunale økonomi ikke udelukkende rammer anlægsinvesteringerne.

Alle disse overvejelser skal der være tid til at gøre grundigt med henblik på de initiativer, der eventuelt bør tages. Det er ikke på nuværende tidspunkt muligt at fastslå, hvordan beskæftigelsessituationen i byggesektoren vil udvikle sig et år frem i tiden. På nuværende tidspunkt er der en spirende tendens til forbedringer, men det kræver nøjere vurderinger.

På den baggrund kan vi støtte det dagsordensforslag, som er fremsat af det radikale venstre, og vi må samtidig gå imod det dagsordensforslag, som er fremsat af socialdemokratiet.

Pelle Voigt (SF):

Jeg synes, man må give CDs ordfører den ros, at han dog heroppefra prøvede at anfægte de beregninger, som LO og Håndværksrådet har fremsat, med nogle argumenter. Det har vi ikke hørt hverken fra boligministeren eller fra venstres ordfører endnu, men jeg synes, det er interessant at vende tilbage til det spørgsmål, og det synes jeg af den grund, som jeg var inde på i mit første indlæg, at mens de arbejdsløse har meget let ved at forstå, at man sparer deres arbejdsløshedsunderstøttelse, hvis de kommer i arbejde – at det faktisk medfører en slags besparelse på statsfinanserne, og at det, det koster at sætte arbejde i gang, ikke koster mere end forskellen på arbejdsløshedsunderstøttelsen og den samlede udgift – er det tilsyneladende sådan, at der stadig væk er mange i folketinget, som stædigt vægrer sig ved at indse, at det forholder sig sådan.

Men jeg var lidt skuffet over CDs ordfører, for nu kom der en række forslag om fremragende ting, man kunne gøre for at stimulere byggeriet og få det i gang, og så argumentet om, at statsfinanserne ikke kan holde.

Jeg skal bare sige en enkelt ting, som skal illustrere, at dette er et spørgsmål om, hvad

[Pelle Voigt]

man vil, det er et spørgsmål om politisk prioritering. En af CDs meget store mærkesager i regeringen i øjeblikket er at få gennemført forslag om bygning af en Storebæltsbro. Det svarer til opførelsen af ca. 40.000 boliger. Det er et spørgsmål om politisk valg, og jeg behøver sådan set ikke at gå videre og genere CD med F-16 fly og andre af den slags ubehagelige ting, men man kan faktisk opføre et sted mellem 30.000 og 40.000 boliger ved at undlade at opføre en Storebæltsbro. Det er et spørgsmål om et politisk valg. Det er ikke et spørgsmål om, at der er nogle hellige statsfinansieringer af en eller anden bestemt størrelse, som ikke kan røres, rent bortset fra argumentet med, at man altså sparer arbejdsløshedsunderstøttelse ved at sætte folk i arbejde.

Jeg synes, at det var rimeligt, om man begyndte at forstå det, og den bemærkning er også henvendt til boligministeren, som øjensynlig lå under for det indtryk, at jeg mente, man kunne plukke penge ud af den blå luft. Det mener jeg ikke man kan, men jeg mener, at hvis man kan gøre en rimelig samfundsmæssig indsats og samtidig forbedre de offentlige finanser, sådan som man i vid udstrækning kan ved at lave beskæftigelsesfremmende projekter, så bør man gøre det, selv om det måske er et skub til markedskræfterne.

I øvrigt mener jeg, at den krise, som landet har været inde i nu i så lang tid, og som der ikke er noget tegn på at vi kommer ud af, uanset hvad finansministeren måtte sige, måske er et eksempel på, at markedskræfterne efterhånden ikke bare behøver et skub, men at de behøver et spark et sted, som folketingets forretningsorden desværre forbyder mig at præcisere nærmere.

Jeg skal sluttelig sige til boligministeren, at jeg er skuffet over, at de problemer, jeg rejste omkring de store betonbyggerier og de meget store ødelæggelser, der sker dér, helt blev negligeret og gjort til et spørgsmål om forskning og om, hvorvidt man sådan principielt kunne bo i beton eller man ikke kunne. Jeg prøvede faktisk at illustrere, at der er nogle meget store problemer, og at der bliver nogle kæmpestore genopretningsproblemer i de områder, hvis de overhovedet på længere sigt skal gøres beboelige, og det problem løses altså ikke ved forskning. Det løses ved, at man går ind og prøver at gøre noget ved det,

men det bliver en sag, vi kommer til at vende tilbage til.

Så skal jeg sige, at SF ikke kan stemme for hr. Dræbyes helt intetsigende dagsorden, men at vi derimod vil stemme for den af hr. Knud Damgaard foreslåede dagsorden, og så skal jeg i øvrigt henvise til, at vi er tilfredse med, at der tales om arbejder i tråd med dem, som er foreslået af Håndværksrådet og LO, fordi vi stadig mener, at der i det forslag, der ligger fra Håndværksrådet og LO, kan laves forbedringer, ikke mindst ved at man undlader at favorisere ejerboligerne urimeligt på lejeboligernes bekostning.

Lawaetz (FP):

Jeg vil blot sige, at rent politisk er jeg egentlig ikke så utilfreds med den ret fredelige debat, der har været ført i dag, for jeg gik i min ordførertale ind på, at det eneste, der hjalp på længere sigt, var en generel forbedring af økonomien og dermed arbejdsforholdene, og det er blevet fulgt op af boligministeren, af finansministeren og af hr. Fogh Rasmussen. Det vil med andre ord sige, at der måske ligger lidt optimisme i, at man peger på nogle fornuftige langtrækkende ting som rentestørrelse osv. – hvis det er en lille smule at glæde sig over.

Så vil jeg godt sige til boligministeren, at vi er i og for sig ikke uenige. Jeg udtrykte mig måske ikke klart. Jeg mener også, der er behov for byggeri, men det, jeg mente, var, at der var manglende efterspørgsel af de grunde, jeg nævnte, at de forskellige kategorier, erhvervslivet osv., ikke havde økonomi til at bygge og ikke havde lyst til at investere. Det var det, jeg mente. Behovet er der, men man må opbygge den økonomiske baggrund og den optimisme, der skal til.

Det er dog rørende, for man kan jo, hvis man ser bort fra de forskellige kæpheste, blive herligt enige med en hel del. Jeg vil da ligesom hr. Knud Damgaard gerne være med til at reparere statens smukke gamle bygninger, men det, der hele tiden går igen, er: hvor kommer pengene fra? Og det er det samme, når man ser socialdemokratiets dagsordensforslag. Da er det, som vi har været vant til, da socialdemokratiet regerede, at man bare siger: der skal bruges så og så mange milliarder til ditten eller datten. Hav-

[Lawaetz]

de vi milliarderne, lad os dog så endelig gå i gang med at reparere alt det dér!

Selv hr. Pelle Voigt kan jeg blive enig med. Jeg hader det betonbyggeri og mener, det er langt, langt sundere at renovere nogle af de gamle bygninger.

Hvad angår de to dagsordener, så ligger det i sagens natur – og det kan socialdemokratiet nok ikke blive fornærmet over – at vi ikke kan stemme for flere milliarder i tilskud, og hvad de radikales angår, kan jeg sige, at den finder jeg, hvis jeg skal sammenligne, mere tiltalende.

Stubkjær Pedersen (CD):

Jeg vil ikke gå ind i en debat med hr. Pelle Voigt om en Storebæltsbro og de penge, der bliver brugt dertil. Det er jo en forsimplet måde at sige tingene på, at disse milliarder kan bruges til de socialt dårligst stillede eller til at bygge boliger for. Sandheden er jo, at hvis der skal bygges en Storebæltsbro, hvad CD helt klart ønsker der skal, er de, der skal betale den Storebæltsbro, brugerne. Problemet på boligområdet er jo, at brugerne ikke har mulighed for, ikke har råd til at betale det, det rent faktisk koster i dag at bygge boliger, og det er det, regeringens generelle økonomiske politik gerne skulle rette op på, sådan at man igen kan få råd til at købe og bo i sin egen bolig.

Om dagsordensforslagene skal jeg sige, at vi naturligvis ikke kan stemme for hr. Knud Damgaards. Det er jo et forslag, som stråler af, at socialdemokratiet nu er kommet i opposition og gerne skal have lidt SF-stemmer tilbage. Jeg er overbevist om, at hvis socialdemokratiet havde siddet i regeringen i dag og SF havde stillet dette dagsordensforslag – for det ligner til forveksling mange SF-dagsordensforslag – ville hr. Erling Olsen ikke have brugt argumentet med, hvor meget eller hvor lidt de havde at lave i de forskellige forvaltninger, men have brugt saglige økonomiske argumenter for, at det ikke kunne lade sig gøre.

Derimod kan mit parti stemme for det af hr. Dræbye stillede dagsordensforslag. Jeg synes, det giver udtryk for en rimelig balance. Jeg synes dog, det er lidt tidligt at forlange en sådan redegørelse fra boligministeren, men vi kan stemme for det.

Dræbye (RV):

Sådan som jeg definerede problemet for den debat, vi skulle have i dag, at det, der især er beskæftigelsesproblemet inden for byggeriet, er udsigterne til en bølgedal i vinteren 1983-84, synes jeg, at det er en tilfredsstillende konklusion, der tegner sig, nemlig den, at regeringen, inden denne folketingsamling er færdig, skal vende tilbage med en redegørelse for beskæftigelsen i den sårbare vinterperiode og med forslag til initiativer til at afhjælpe den. Så må vi se på det, som regeringen siger på det tidspunkt, og det er jo så betids, at folketinget har mulighed for at reagere, hvis regeringens udspil ikke anses for at være tilfredsstillende. Dette mener jeg er en rimelig konklusion på debatten.

Jeg skal måske af hensyn til, hvad vi tidligere har sagt og gjort, gøre opmærksom på en enkelt ting, som står klart for os. Det er, at en forlængelse af de nuværende energitilskudsordningers høje procenter ikke kan komme på tale som et af de virkemidler, man skal tale om for vinteren 1983-84. Denne ordning er nok opbrugt. Det er nok sådan, at man må konstatere, at det er rimeligt nu at begynde aftrapningen, sådan som det også oprindeligt var tænkt.

Anne Grete Holmsgård (VS):

Jeg vil lige komme med et par kommentarer til dagsordensforslagene, først til det af hr. Dræbye fremsatte om, at regeringen inden midten af maj skal redegøre for udsigterne for beskæftigelsen og aktiviteten i byggeriet i vinteren 1983-84. Det er da altid noget, at hr. Dræbye selv kunne holde den alvorlige maske, mens han stod heroppe og fremlagde det som et overordentlig vigtigt fremskridt. Hver eneste levende kat herinde ved jo, at det er den rene forhalingstaktik, og der er overhovedet ingen i denne sal, der er i tvivl om, hvad den redegørelse vil komme til at indeholde, så derfor er det det rene fup. Vi kunne ikke drømme om at støtte det, og vi vil stemme imod det.

Til den af hr. Knud Damgaard foreslåede dagsorden vil jeg sige, at vi mener da absolut, det vil være et fremskridt, hvis man kan få genoprettet de kvoter for det almenyttige byggeri, som man havde, inden de blev reduceret med 2.000. Det kan vi godt støtte. Vi synes ganske vist, det er alt for lidt, og jeg er

[Anne Grete Holmsgård]

ked af, at socialdemokraterne ikke selv ønsker at gå videre end til de 12.000.

Vi kan ikke se, der skulle være noget i vejen for, at man gik ind med en oplysningskampagne om indekslånene, og vi er varme tilhængere af, at man får en stærkt øget byfornyelsesindsats.

Med hensyn til det sidste punkt, om en tilskudsordning til større vedligeholdelses- og forbedringsarbejder i tråd med – hedder det – den, som er foreslået af Håndværksrådet og LO, tillader jeg mig at udlægge det på den måde, at det, man ønsker, i virkeligheden er en tilskudsordning til lejeboligsektoren, fordi vi jo ved fra erfaringerne fra de tidligere tilskudsordninger, at det netop er her, der virkelig er en stor beskæftigelseseffekt, og at man desuden her kan sikre, at midlerne ikke bliver kapitaliseret. På den baggrund vil vi støtte det dagsordensforslag, som socialdemokratiet har fremsat.

(Kort bemærkning).

Knud Damgaard (S):

Jeg vil nødig i referatet mangle en bemærkning om, hvorfor vi finder, at det er en katastrofal udvikling. Det er en katastrofe, når et erhverv ikke kan få anvendt 1/3 af sin arbejdskraft.

Til hr. Fogh Rasmussen, der sagde, at der var en faldende efterspørgsel efter boliger, vil jeg sige, at det er rigtigt, at befolkningstallet er faldende, men samtidig ændrer det menneskelige adfærdsmønster sig. Flere skilsmisser, de unge flytter tidligere hjemmefra, sammenlægning af små lejligheder i byfornyelsesprocessen, alt dette betyder, at der er det samme boligbehov og i en årrække endda et stigende.

Til afslutning vil jeg bare sige til finansministeren, at set i denne sammenhæng, også af hensyn til boligbyggeriet, er det naturligvis godt, at renten falder, men det er meget skidt, at realrenten stiger.

Finansministeren (Christophersen):

Af hensyn til referatets fuldkommenhed skulle det måske tilføjes, at hr. Knud Damgaard fremsatte sin konstatering med 1/2 års forsinkelse.

Hermed sluttede forhandlingen.

Formanden:

Som tidligere meddelt vil der først foregå afstemning om dagsordenerne i morgen.

Meddelelser fra formanden:

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlem af folketinget Glensgård (FP) har meddelt mig, at han ønsker mundtligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om opfordring til at trække aktstykke nr. 182 om statsgaranti for tab på grundkøbesummer tilbage fra finansudvalget.

(Beslutningsforslag nr. B 68).

Mundtlig fremsættelse af forslag:

Formanden:

Uden for dagsordenen giver jeg ordet til hr. Glensgård, for at han kan fremsætte det nu anmeldte forslag til folketingsbeslutning.

Glensgård (FP):

Jeg skal herved tillade mig at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om opfordring til at trække aktstykke nr. 182 om statsgaranti for tab på grundkøbesummer tilbage fra finansudvalget.

(Beslutningsforslag nr. B 68).

Hvorfor skal vi have aktstykket om statstilskud til Handelsbanken, undskyld, de sociale boligselskaber, i folketingssalen igen?

Ja, svaret herpå skal også starte med: hvorfor er aktstykket overhovedet fremsat? Hvorfor er aktstykket overhovedet leveret til folketingets finansudvalg? Hvorfor vil Schlüterregeringen nu sikre Handelsbanken en statsgaranti på ¼ mia kr.? Hvorfor vil Schlüterregeringen gå videre end den begrænsning, den tidligere i mange tilfælde fornufttænkende boligminister ville? Hvorfor vil regeringen gå videre end det, socialdemokraterne lagde op til? Det spørgsmål står meget dunkelt for mig, måske ikke for regeringen eller måske ikke for visse regeringspartier eller måske ikke for et enkelt regeringsparti, for hr. Stubkjær Pedersen har jo i denne sag været meget aktiv. Men jeg vil også godt spørge centrum-